

Jemielity, Witold

Podziały administracyjne powiatów sokólskiego i dąbrowskiego w latach 1919-2000

"Studia Łomżyńskie", 13, 2002, s. [119]-146

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WITOLD JEMIELITY (Łomża)

Podziały administracyjne powiatów sokólskiego i dąbrowskiego w latach 1919-2000

Opracowanie obejmuje obszar powiatu sokólskiego dla lat 1919-2000 oraz obszar powiatu dąbrowskiego dla lat 1956-2000; w skład drugiego powiatu weszły tereny powiatu sokólskiego i powiatu augustowskiego. Przy omawianiu zagadnienia punktem wyjściowym były poszczególne miasta i wsie, tak aby można było je odnaleźć w zmieniających się granicach powiatów, gmin, gromad, sołectw. Obok względów historycznych opracowanie to będzie przydatne dla osób dokonujących kolejne podziały administracyjne. Autor jako pierwszy podjął się omówienia tego tematu.

Podstawę źródłową stanowią pisma urzędowe. W Dzienniku Ustaw ogłaszano podziały województw, powiatów, gmin, gromad, a powtarzano to w Dziennikach Wojewódzkich. Od 1921 r. w Białymstoku wychodził Dziennik Urzędowy Województwa Białostockiego, od 1929 r. Białostocki Dziennik Wojewódzki, od 1950 r. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej, od 1984 r. Dziennik Urzędowy Województwa Białostockiego, podobnie od 1984 r. Suwalski Dziennik Wojewódzki a przedtem Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej. W Dziennikach umieszczano także podziały na gromady i sołectwa. Autor korzystał i ze źródeł archiwalnych. Dla okresu międzywojennego jest kilka teczek w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a dla czasów nowszych zachowały się bogate zespoły w Archiwum Państwowym w Białymstoku i w Archiwum Państwowym w Suwałkach. Są tam prośby mieszkańców, opinie wójtów i wojewodów, mapy, zestawienia liczbowe; w oparciu o te materiały podejmowano decyzje administracyjne.

Opracowanie dzieli się na cztery części. I. Podziały do 1919 r.; II. Okres międzywojenny: podział powiatu na gminy i miejscowości, podział gmin na gromady; III. Po II wojnie światowej: podział gmin na gromady, podział powiatu na gromady, czas funkcjonowania samych gmin; IV. Powiat dąbrowski: podział powiatu na gromady, czas funkcjonowania samych gmin. Zakończenie. W opracowaniu występuje bardzo dużo miejscowości. Pisownia niektórych z nich ulegała drobnym zmianom lub też w źródłach błędnie podawano pisownię nazw. Dotyczy to jedynie zmian literowych, nie przeszkadza więc w identyfikacji danej wsi i miejscowości.

POWIAT SOKÓLSKI

A. PODZIAŁY DO 1919 r.

Powiat sokólski jako odrębna jednostka administracyjna zaistniał w początku XIX wieku w wyniku zachodzących zmian politycznych. Po trzecim rozbiore Polski omawiane tereny przypadły Prusom, utworzono prowincję Prusy Nowowschodnie z podziałem na departamenty białostocki i płocki. W pierwszym departamencie utworzono dziesięć powiatów: białostocki, bielski, dąbrowski, drohicki, goniądzki, kalwaryjski, łomżyński, mariampolski, suraski i wigierski. W skład nowych powiatów weszło po kilka całych lub w części dawnych powiatów z czasów Rzeczypospolitej, m. in. do powiatu białostockiego resztkę ziemi bielskiej położoną między prawym brzegiem Narwi i powiatem grodzieńskim oraz część powiatu grodzieńskiego aż do Janowa i Sokółki; do powiatu dąbrowskiego część powiatu grodzieńskiego, która rozciągała się od Janowa i Sokółki do Augustowa i Grodna; do powiatu wigierskiego weszła pozostała część powiatu grodzieńskiego i część powiatu mereckiego¹.

W 1807 r. Napoleon i Aleksander I podpisali układ w Tylży, mocą którego powstało Księstwo Warszawskie oraz obwód białostocki. Z byłego zaboru pruskiego w Księstwie Warszawskim pozostały powiaty: kalwaryjski, łomżyński, mariampolski, wigierski oraz części powiatów: biebrzańskieg, dąbrowskiego, drohickiego i suraskiego. Pozostałe powiaty lub ich części weszły w skład obwodu białostockiego, które podzielono na cztery nowe powiały: białostocki, bielski, drohicki i sokólski². Pojawił się więc powiat sokólski niejako w miejsce powiatu dąbrowskiego. Powiat o nazwie dąbrowski był nadal, ale w Księstwie Warszawskim, w departamencie łomżyńskim³. Obwód białostocki otrzymał prawa guberni i podlegał bezpośrednio Petersburgowi. W 1843 r. obwód białostocki przyłączono do guberni grodzieńskiej⁴. W 1915 r. z Białostocczyzny, Grodzieńszczyzny, Kurlandii, Litwy i Suwalszczyzny utworzyli Niemcy jednostkę administracyjną podporządkowaną zarządowi terytoriów okupowanych, zwanemu Oberfehlshaber-Ost. W lutym 1919 r. ostatnie oddziały niemieckie opuściły Białystok⁵.

¹ J. Wąsicki, *Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Prusy Nowowschodnie (Neuostpreussen) 1795 - 1808*, Poznań 1963, s. 183.

² M. Ułaszczyk, *Materiały do dziejów obwodu białostockiego w latach 1808 - 1843*, *Rocznik Białostocki* 1961, t. II, s. 333. R. Żurkowa, *Z dziejów organizacji departamentu białostockiego w 1807 r.* *Rocznik Białostocki* 1961, t. II, s. 314.

³ M. Kallas, *Przyczynek do dziejów podziałów administracyjnych w początkach XIX wieku. Departament łomżyński w latach 1807 - 1815*, w: *Państwo - Kościół - Niepodległość*, Lublin 1986, s. 258.

⁴ M. Wąskiel, *Ziemie podlaskie pod zaborem*, Podlasie 1988, t. II, s. 33.

⁵ J. Smykowski, *Województwo Białostockie w latach 1919 - 1939*, Podlasie 1988, t. II, s. 41.

B. OKRES MIĘDZYWOJENNY

Mocą Ustawy Tymczasowej z 2 sierpnia 1919 r. powstało województwo białostockie, w skład którego weszły powiaty: augustowski, białostocki, bielski, kolneński, łomżyński, ostrołęcki, ostrowski, sejneński, sokólski (ten 115155 mieszkańców), suwalski, szczuczyński i wysokomazowiecki⁶. W lutym 1921 r. do województwa białostockiego dołączono powiaty: białowiecki, grodzieński i wołkowyski⁷. W 1922 r. zniesiono powiat białowiecki, w 1925 r. powiat sejneński, w 1932 r. powiat kolneński. Z dniem 1 kwietnia 1939 r. powiaty: łomżyński, ostrołęcki i ostrowski włączono do województwa warszawskiego⁸.

1. Podział powiatu sokólskiego na gminy i miejscowości

Dnia 28 sierpnia 1919 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie o tymczasowej organizacji władz administracyjnych pierwszej instancji na obszarze byłego zaboru rosyjskiego. Tymczasowo utrzymano dawny rosyjski podział administracyjny na powiaty⁹. W 1921 r. w Polsce przeprowadzono powszechny spis a w 1924 r. w oparciu o ten spis wydrukowano „Skorowidz miejscowości województwa białostockiego”. W ramach powiatów podano gminy, w tych poszczególne miejscowości określając ich charakter topograficzny: miasto, wieś, folwark, kolonia, osada, leśniczówka

W powiecie sokólskim były miasta: Dąbrowa 3014 mieszkańców, Nowy Dwór 1222, Odelsk 1333, Sokółka 6086, Suchowola 2457. Gminy: Czarna Wieś 956 mieszkańców i 12 miejscowości, Dąbrowa 9326 i 50, Janów 7306 i 49, Korycin 7130 i 55, Kuźnica 8371 i 66, Nowy Dwór 3751 i 34, Odelsk 5591 i 40, Sidra 4370 i 34, Sokolany 3569 i 26, Sokółka 8904 i 73, Suchowola 7743 i 57, Szudziałowo 7243 i 90, Zalesie 1892 i 28. Oto miejscowości w poszczególnych gminach.

1. Gmina C z a r n a W i e ś. Wsie: Buksztel, Wodokaczka, Zapiecki. Kolonie: Jackie Tartaki, Mochnacz, Polanki, Rogoziński Most. Nadleśnictwa: Buksztel, Wodokaczka. Leśniczówki: Greńskie, Rogoziński Most. Stacja kolejowa: Czarna Wieś.

1. Gmina D ą b r o w a. Wsie: Bagny, Bity Kamień, Brzozowo, Chmielówka, Gomółka, Grodziszczany, Grzebień, Harasimowicze, Jaczno, Jałowo, Jałówka, Kropiwna, Kruhłe, Kuderowszczyzna, Lewki, Łozowo, Małowista, Miedzianowo, Nierośno, Nowa Wieś, Nowinka, Nowokamienna, Olsza, Ostrowo, Reszkowce, Sadowo, Starokamienna, Stock, Suchodolina, Szuszałewo, Trzyrzeczki, Wesołowo, Wiązówka, Wroszczyńszczyzna, Zwierzyniec Mały, Zwierzyniec Wielki. Folwarki: Harasimowicze, Jałowo, Kruhłe, Różanystok. Kolonie: Czarnorzeczka, Podbagny, Reszkowce, Sadek,

⁶ Dz. Ust. 1919 nr 65 poz. 395.

⁷ Dz. Urz. Woj. Biał. 1921 nr 3 poz. 1.

⁸ W. Jemielity, Szkoły średnie i zawodowe w województwie białostockim w latach 1919 - 1939, Łomża 1991, s. 14.

⁹ Dz. Ust. 1919 nr 72 poz. 426; 1919 nr 90 poz. 488, 489.

¹⁰ Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, t. V, Województwo białostockie, Warszawa 1924.

Ślawno, Starokamienna, Świerzbów. Osada młyńska: Wielki Staw. Stacje kolejowe: Nowokamienna, Ostrowo.

2. Gmina Janów. Wsie: Białousy, Budno, Chorażycha, Cieśnik Mały, Cieśnik Wielki, Franckowa Buda, Hawryłowszczyzna, Holiki, Jasionowa Dolina, Krasne, Kumiałka, Kuplisk, Łubianka, Marchelówka, Nowokolno, Nowy Janów, Ostrynka, Przystawka, Rudawka, Sitawka, Sitkowo, Soroczy Mostek, Szczuki, Teolin, Trofimówka, Wasilówka. Miasteczko: Janów. Kolonie: Brzozowe Błoto, Budzisk, Cimoszka, Giełozicha, Kamienica, Karlsdorf, Klatka, Kwasówka, Podbudno, Podlubianka, Podostryńka, Podrudawka, Skidlewo, Sosnowe Bagno, Studzieńszczyzna. Leśniczówki: Budziak, Kumiałka I, Kumiałka II, Kwasówka, Podlubianka, Podrudawka. Osada młyńska: Sitawka.

3. Gmina Korycin. Wsie: Aulekowszczyzna (Holakowszczyzna), Bombla, Białostoczek, Brody, Brzozówka Folwarczna, Brzozówka Ziemiańska, Czarnystok, Długi Łuh, Dobrzyniówka, Dzieciolówka, Gorszczyzna, Górnystok, Krukowszczyzna, Kumiała, Laskowszczyzna, Łapczyn, Łomy, Łosiniec, Mielniki, Niemczyn, Nowinka, Ostra Góra, Popiołówka, Porosławka, Rudka, Rykaczewo, Skindzierz, Stok, Szaciówka, Szumowo, Wojtacy, Wyludy, Wysokie, Zabrodzie, Zagórze, Zakale, Zamczysk, Zdroje. Miasteczko: Korycin. Folwark: Milewszczyzna. Kolonie: Borek, Brzozowy Mostek, Brzozówka Strzelecka, Czarłona, Jeziorisko, Kujbiedy, Ostrówek, Podniemczyn, Podzamczysk, Wilkendorf, Wyludki, Zastocze. Osada: Wojtacy Podkarczemne. Leśniczówka: Podniemczyn. Osada młyńska: Romaszkówka.

4. Gmina Kuźnica. Wsie: Bakuny, Bruzgi, Chrebtowce, Czepiele, Czuprynowo, Dojlidki, Dziemidkowo, Gniewińszczyzna, Iwanowce, Kamionka, Klinczany, Kłoczki, Kopaniki, Korobczyce, Kowale, Kruhlany, Kryski, Kulowce, Kuścińce, Łajgobole, Łosośna Mała, Łosośna Wielka, Miskieniki, Murawszczyzna, Niemiejsze, Nowiki, Nowodziel, Parczowce, Podlipki, Popławce, Radziewicze, Saczkowce, Sopoćkowce, Starowlany, Strupka, Todorkowce, Wojnowce, Wołkusz, Wołyńce, Wyzgi, Zadworzany. Miasteczko: Kuźnica. Folwarki: Gładowszczyzna, Gniewińszczyzna I, Gniewińszczyzna II, Kuścin, Kuścińce, Łosośna I, Łosośna II, Łosośna III, Łosośna IV, Szolcinie, Todorkowce, Tołłoczko I, Tołłoczko II, Ustronie. Kolonie: Awuls, Dubnica Mała, Miskieniki, Poczobut, Podlipki, Popławy. Osada: Dziemidkowo Małe. Okolica: Białobłockie. Lotnisko: Kuścin - Mikołajówka.

5. Gmina Nowy Dwór. Wsie: Bielany, Bieniowce, Butrymowce, Chilmony, Chworościany, Dubaśna, Jaginty, Koniuszki, Kudrawka, Nowosiółki, Plebanowce, Podziatle, Prokopowicze, Rogacze, Sanniki, Siuruciwce, Sopoćkowce, Strzelczyki, Tomasz. Folwarki: Bobra Mała, Bobra Wielka, Cwojnowszczyzna, Dubnica, Kudrawka, Nowy Dwór, Olchowniki. Kolonie: Dobrowolszczyzna, Dubnica, Holaki, Lojstry, Rogacze, Tatarszczyzna. Stacja kolejowa: Bielany. Osada młyńska: Karolin.

6. Gmina Odełsk. Wsie: Babili, Bilwiny, Chmielewszczyzna, Czarnowszczyzna, Dubowa Nowa, Dubowa Stara, Grzebień, Harkawicze, Jurowłany, Klimówka, Knyszewicze, Łużki, Mileńki, Minkowce, Miskieniki Małe, Miskieniki

Wielkie, Nowiki, Palestyna, Skroblaki, Suchinicze, Szymaki, Tołcze, Usnarz Dolny, Usnarz Górny, Wojnowce, Zaspicze, Zubrzyca Mała, Zubrzyca Wielka. Folwarki: Chmielewyszczyna, Horczaki, Klimówka, Ludwinopol, Miskieniki Wielkie, Pisarzowce, Zubowszczyna. Kolonie: Kolonia Izaaka, Zubowszczyna. Okolice: Grzybowszczyna, Horczaki, Szczęsnowice.

7. Gmina **S i d r a**. Wsie: Berwicha, Bierniki, Jałówka, Jurasze, Makowlany, Mościcha, Podsudki, Romanówka, Siderka, Siekierka, Słomianka, Słomiańska Mościcha, Sniczany, Synkowce, Szostaki, Zwierzany. Miasteczko: Sidra. Folwarki: Jałówka, Makowlany, Mikielowszczyna, Mościcha, Potrzebowszczyna, Siderka, Wandzin, Wólka. Kolonie: Dworzysk, Godebsk, Golka (Holka), Jałówka, Kalwińszczyna, Romanówka. Osada: Hurynówka. Osady młyńskie: Godebsk (Godebszczyna), Siderka.

8. Gmina **S o k o l a n y**. Wsie: Chwaszczewo, Gliniszcz Małe, Gliniszcz Wielkie, Jacowlany, Nowa Wola, Nowinka, Plebanowce, Poganica, Racewo, Sierbowce, Sokolany, Trościanka, Woroniany, Żuki. Kolonie: Dąbrówka, Gilbowszczyna, Kładzewo, Kozłowy Łuh, Lasosieńszczyna, Majewo, Majewo Kościelne, Nowinka, Szyndziel, Trościanka, Wroczyńszczyna. Leśniczówka: Trościanka.

9. Gmina **S o k ó ł k a**. Wsie: Bachmatówka, Bilwiny, Bobrowniki, Bohoniki, Bohusze, Drahle, Hało, Igryły, Jałówka, Janowszczyna, Jelenia Góra, Kamionka Nowa, Kamionka Stara, Kantorówka, Kraśniany, Kundzicze, Kurowszczyna, Kuryły, Lebiedzin, Lipina, Maczalna Nowa, Maczalna Stara, Malawicze Dolne, Malawicze Górne, Mickowa Hać, Miejskie Nowiny, Ogrodniki Kantorowskie, Orłowicze, Pawełki, Planteczka, Podjałówka, Podjanowszczyna, Podkamionka, Podlipina, Rozedranka Nowa, Rozedranka Stara (Kościszki), Słojniki, Smolanka, Stary Szor, Straż, Szyszki, Tartak, Wierzch-Jedlina, Wojnacy, Wysokie Laski, Zawistowszczyna. Folwarki: Drahle, Kundzin, Kuryły, Lebiedzin, Straż, Szyndziel, Ściebielec. Kolonie: Dworzysk, Geniusze, Gnizdin, Lipowa Góra, Maślanka, Ostrówek, Pawłowszczyna, Pogibło, Przegon Boguszewski, Siemionowszczyna, Stodolne, Wierzchłowce, Wilcza Jama, Wroni Łuh, Zamczysk, Zaścianki. Osady: Boufałowo, Kundzin Kościelny, Zaścianki. Leśniczówka: Dworzysk.

10. Gmina **S u c h o w o ł a**. Wsie: Brukowo, Chlewisk Dolny, Chlewisk Górny, Chodorówka Nowa, Chodorówka Stara, Ciemno, Czerwonka, Domorady, Dryga, Dubasiewszczyna, Głębozczyna (Głębowszczyna), Grodzisk, Hało-Dolina, Horodnianka, Hrymiaczki, Jagłowo, Kiersnówka, Kizieliany, Kizielewyszczyna, Kopcówka, Krzywa, Laudańszczyna, Leszczany, Leśniki, Morgi, Okopy, Olszanka, Ostrówek, Piątak, Pięciowlóki, Podgrodzisk, Podhorodnianka, Podostrówek, Pokośna, Połomin, Poświętne, Rudkowszczyna, Sucha Góra, Trzyrzecze, Wólka. Folwarki: Chodorówka, Grodzisk, Trzyrzecze, Żuchowo. Kolonie: Bachmacka (Rathenau), Dubasiewka, Dwugły, Gajewo, Nowe Stojło, Ostrowie, Tablewo, Tatarczyk (Połomińskie), Zgierszczańskie, Żakło. Osady młyńskie: Morgi, Suchowola.

11. Gmina **S z u d z i a ł o w o**. Wsie: Biały Łuh, Bobków Grud, Boratyńszczyna, Borki, Góran, Grzybowszczyna Stara, Knyszewice, Kozłowy Łuh, Leszczanka,

Lipowy Most, Łaźnie, Łaźnisk, Markowy Wygon, Międzyrzecze, Nietupa, Nowa Świdziłówka, Nowinka, Ostrów Nowy, Ostrów Południowy, Ostrów Północny, Ostrówek, Pierozki, Podzałuki, Radulin, Rowek, Słoja, Słójka, Słójka-Borowszczyzna, Sokółda, Sosnowik, Sukowicze, Surażkowo, Szaciły, Szudziałowo, Talkowszczyzna, Trościano Stare, Wierzchlesie. Folwarki: Dziewiczy Łuh, Nietupa, Radulin, Słójka. Kolonie: Borsukowizna, Brzozowy Grud, Gniewieńszczyzna, Grodzisk, Horodnicze, Jeziorek, Klin, Kozi Przeskok, Kulbikowszczyzna, Lipki, Perekal, Poczopek, Podlipki, Podłaźnie, Podłaźnisk, Podnietupa, Podsokołda, Podświdziłówka, Ptachowszczyzna, Słobódka, Sokolisko, Stryjowszczyzna, Studzianka, Suchy Grud, Tołkacz, Trościano Nowe, Woronicze. Osady: Kłyszanka, Konno, Królowe Stojło, Litwin Łuh, Podszaciły. Osada młyńska: Międzyrzecze. Leśniczówki: Brzozowy Grud, Klin, Kondycja, Królowe Stojło, Lipowy Most, Ostrów Nowy, Podłaźnie, Podsokołda, Podzałuki, Radulin, Sokółda, Sosnowy Brzeg, Surażkowo, Szyndziłka, Talkowszczyzna, Woronicze.

12. Gmina **Z a l e s i e**. Wsie: Achrymowce, Bieniasze, Cimanie, Długosielce, Litwinki, Łowczyki, Mieleszkowce, Mileńkowce, Ogrodniki, Pohorany, Staworowo, Zalesie. Folwarki: Andrzejewo A, Andrzejewo B, Awuls (Kniazówka), Kłopotki, Krzysztoforów, Kurnatowszczyzna, Ludomirów, Ottonowo, Pawłowicze, Putnowce, Sterpejki, Zajzdra. Kolonie: Adamowo, Krzysztoforów, Zajzdra. Osada młyńska: Adamowo¹⁰.

W latach następnych zaszły drobne zmiany. Od 15 grudnia 1926 r. z gminy Nowy Dwór przeniesiono do gminy Hornica w powiecie grodzieńskim miejscowości: Karolin-Dobrowolszczyzna, Karolin-Piaski i Fiszki-Tyrkina. Od 1 kwietnia 1927 r. zniesiono gminę Czarna Wieś włączając jej terytorium do gminy o tej samej nazwie Czarna Wieś, ale w powiecie białostockim¹¹.

2. Podział gmin na gromady

Rozporządzeniem wojewody białostockiego z 14 października 1933 r. podzielono gminy wiejskie na gromady, które obejmowały jedną wieś, dwie wsie lub więcej miejscowości względnie części miejscowości. Oto nazwy gromad w poszczególnych gminach wiejskich powiatu sokólskiego.

Gmina **D a b r ó w a**. Bagny, Brzozowo, Bity-Kamień, Chmielówka, Grodziszczny (i Różnastok), Grzebień, Hamulka (Sokołowszczyzna), Harasimowicze (Harasimowicze folw., Wielki-Staw, Różanystok st. kol.), Jałówka, Jałowo (Jałowo folw.), Jaczo (Plebania), Kamienna-Nowa (Kamienna-Nowa st. kol., Sierbutowo folw.), Kamienna-Kolonia, Kamienna-Stara, Kirejowszczyzna, Kropiwno, Krugło, Kuderewszczyzna (Brzozowy-Borek), Lewki, Łozowo, Małowista, Miedzianowo, Nierośne, Nowa-Wieś, Nowinka, Ostrowie (Koszarka kol.), Olsza (Bagno), Reszkowce, Stock, Sadowo, Sadek (Sadek I, Sadek II, Olszanka, Szatrycha I, Szatrycha II), Sławno (Progolina, Pogorzało, Podsuchodolina, Podbagny,

¹¹ Dz. Ust. 1926 nr 66 poz. 390; 1927 nr 35 poz. 310.

Chodorowicze, Podpokośno, Kaszuba, Sławno-Leśniczówka), Szuszałewo, Suchodolina, Trzyrzeczki, Wesołowo, Wiążówka, Wroczyńszczyzna, Zwierzyniec-Wielki (Czarnorzeczki), Zwierzyniec-Mały; razem 40 gromad.

Gmina Janów. Białousy, Gudno, Cieśnik-Duży (i Cieśnik Mały), Franckowa-Buda, Gabrylewszczyzna, Holiki (Klatka), Janów (Chorażycha), Jasionowa-Dolina, Kuplisk, Kumiałka (Giełazycha), Karsldorf (Budzisk I), Krasne, Łubianka, Marchelówka, Nowokolno, Nowo-Janów (Sitawka młyn), Ostrynka (Podostryńka, Sosnowe-Bagno), Rudawka (Cimoszka, Podrudawka), Przystawka, Sitkowo, Sitawka, Soroczy-Mostek, Szczuki, Studzieńszczyzna (Kamienica, Poddubne, Budzisk II), Skidlewo, Trofimówka, Teolin, Wasilówka, Podlubianka (Kwasówka, Brzozowe-Błoto); razem 29 gromad.

Gmina Korycin. Aulokowszczyzna, Białystoczek, Bombla (i Czarłona), Brody, Brzozówka-Folwarczna, Brzozówka-Ziemiańska, Przesławka (Brzozówka-Strzelecka), Czarnystok, Długi-Łuh, Dobrzyńówka, Gorszczyzna, Gómystok, Korycin (Wilkiendorf), Rutka (Milewszczyzna kol.), Mielniki (Borek), Krukowszczyzna, Kujbiedy, Kumiała, Laskowszczyzna, Łapczyn, Łomy (Zastocze), Łosiniec (Osierodek), Niemczyn (Podniemczyn, Brzozowy-Mostek), Ostra-Góra (Nowinka), Popiołówka, Skindzierz, Stok, Szaciółka (Dzięciołówka), Szumowo, Wojtachy, Wyłudry (Rykaczewo), Wyłudki, Wysokie, Zabrodzie (Romaszówka), Zagórze, Zakale, Zamczysk (Podzamczysk), Zdroje (Jezierzysk); razem 38 gromad.

Gmina Kuźnica. Bakuny, Bruzgi (i Kłoczki, Kłoczki kol., Łosośna I, Łosośna II, Łosośna III, Łosośna IV, Sopoćkowce, Todorkowce, Todorkowce kol.), Białobłocie, Czuprynowo (Czuprynowo maj., Horodzisko, Ułoczki), Czepiele (Kryśki, Tołoczki folw.), Chreptowce (Chreptowce maj., Awuls, Gładowszczyzna), Dojlidki, Dziemtkowo (Dziemtkowo-Małe, Dziemtkowo folw.), Dubnica (Dubnica-Mała folw., Dubnica-Mała kol.), Gniewieńszczyzna (Gniewieńszczyzna maj., Gniewieńszczyzna kol.), Iwanowce, Kruglany (Łosośna-Mała I maj., Łosośna-Mała II maj.), Klinczany, Kopaniki (Popławy), Kamionka, Korobczyce, Kowale, Kuścińce (Kuścińce maj.), Kulowce, Kuźnica, Łajgobole, Łosośna-Wielka, Miskieniki (Miskieniki kol.), Murowszczyzna (Murowszczyzna kol.), Nowodziel (Szolciny, Ustronie), Nowiki, Niemiejsze (Niemiejsze kol.), Parczowce (Tołoczki maj.), Popławce, Podlipki (Podlipki kol.), Radzewicze, Strubka, Saczkowce, Starowlany, Wojnowce, Wołyńce, Wyzgi (Kuścin), Wołkusze, Zadworzany; razem 39 gromad.

Gmina Nowy-Dwór. Bielany (bez 10 osad), Bieniowce, Butrymowce, Chilmony, Chworościany, Dubaśno, Dubnica (i Bielany 10 osad, Olchowniki), Dubnica-Kurpiowska, Jaginty, Kudrawka (Kudrawka maj.), Koniuszki (Nowosiółki, Sopoćkowce, Bobra-Mała, Holaki kol., Lojstry), Plebanowce (Nowy-Dwór maj., Talki), Podjatle, Prokopowicze (Tatarszczyzna), Rogacze-Kolonia, Rogacze, Saniki (Dobrowolszczyzna, Karolin młyn), Sieruciowce (Bobra-Wielka, Chojnowszczyzna maj.), Strzelczyki, Tomasz; razem 20 gromad.

Gmina Odełsk. Babiki (i Milenki, Zubowszczyzna kol., Zubowszczyzna maj.), Bilminy (Palestyna), Chmielewszczyzna (Chmielewszczyzna maj., Knyszewicze-

Małe), Czarnowszczyzna, Dębowa-Stara, Dębowa-Nowa, Grzebień, Harkawicze, Horczaki (Horczaki-Górne, Horczaki-Dolne, Horczaki-Dąbrowa), Izaaka, Jurowlany, Klimówka (Klimówka folw., Szymaki), Łużki, Minkowce, Miszkiniki-Wielkie (Miszkiniki maj.), Nomiki, Skroblaki (Skroblaki maj.), Suchynicze, Szczęsnowicze (Pisarzowce maj.), Tołcze, Usnarz-Górny (Ludwinopol), Usnarz-Dolny (Grzybowszczyzna), Wojnowce, Zaśpicze, Zubrzyca-Mała (Miszkiniki-Małe), Zubrzyca-Wielka; razem 26 gromad.

Gmina **S i d r a**. Bierniki (i Mikielowszczyzna, Zelwa kol.), Bierwicha (Bierwicha kol.), Jałówka (Jałówka maj., Jałówka kol., Wysoka-Góra, Podjałówka, Zosin maj., Moniusin-Stary), Jurasze (Jakowla, Gudebsk), Makowlany (Makowlany maj., Makowlany kol.), Mościcha (Mościcha maj.), Podsutki (Hurynówka, Kalwińszczyzna), Romanówka (Romanówka kol., Podromanówka, Wólka maj., Wólka kol., Stefanowo, Prostory), Siderka (Siderka maj., Siderka kol., Leśnica, Potrubowszczyzna, Potrubowszczyzna kol.), Sidra (Sidra maj., Dworzysk, Wandzin, Władysławowo), Siekierka (Siekierka kol.), Słomianka (Słomianka-Mościcha), Sniczany, Synkowce, Szostaki (Szostaki kol.), Zwierzany; razem 16 gromad.

Gmina **S o k o l a n y**. Chwaszczewo, Gilbowski (i Kozłowy-Ług), Kładzewo, Szyndziel), Gliniszcz-Wielkie (Łososińszczyzna), Gliniszcz-Małe, Jacowlany, Majewo (Majewo I, Majewo II, Podtrzcianka, Podnowinka), Nowinka, Nowowola, Plebanowce, Poganica, Racewo, Sokolany, Sierbowce, Trzcianka, Woroniany, Żuki; razem 16 gromad.

Gmina **S o k ó ł k a**. Bachmatówka (i Zaścianki), Bilwny, Bobrowniki, Bogusze (Bór, Boguszowski-Wygon, Szyndziel maj.), Bohoniki, Dragle, Dworzysk, Gieniusze I, Lipowa-Góra, Maślanka, Wierzchłowce, Hało (Halańskie-Ogrodniki), Igryły, Jałówka (Podjałówka), Janowszczyzna (Podjanowszczyzna), Jelenia-Góra, Kamionka-Stara, Kamionka-Nowa, Kantorówka (Podkantorówka), Kraśniany (Wroczyńszczyzna, Wroni-Ług), Kurowszczyzna (Zaścianki), Kuryły (Kundzicze, Tartak, Sciebielec), Lebieżin (Sakowo, Starynka, Stoczek), Lipina (Ostrówek), Maławicze-Górne (Maławicze-Dolne, Miejskie-Nowiny), Moczalnia-Stara (Moczalnia-Nowa, Pogibło), Orłowicze (Bufałowo, Kundzin, Karcze, Tatarszczyzna), Pawełki (Siemienowszczyzna), Podkamionka, Planteczka, Poniatowicze, Puciłki, Rozedranka-Stara (Gnidzin), Rozedranka-Nowa, Słojniki (Stodolno), Smolanka, Stary-Szor (Wilcza-Jama, Baran-Jasiewicka), Straż, Szyszki, Wierzchjedlina (Mićkowa-Hać, Zamczysko, Pawłowszczyzna), Wojnacy, Wysokie-Laski, Zawistowszczyzna; razem 42 gromady.

Gmina **S u c h o w o ł a**. Brukowo (i Chlewisk-Górny, Chlewisk-Dolny), Bachmackie, Czerwonka, Chmielniki, Ciemne (Żakle), Chodorówka-Nowa (Żuchowo maj.), Chodorówka-Stara, Dryha, Dubosiewszczyzna, Dubosiewskie, Domuraty, Grodzisk (Pięciowłoki), Grymiaczki, Głębozczyzna, Horodnianka, Hałodolina, Jagłowo, Krzywa (Poświętne), Kizielany, Kopciówka (Podkopciówka), Kiersnówka (Podgrodzisk, Grodzisk maj.), Laudeńszczyzna (Gajewo kol.), Leśniki, Leszczany, Morgi, Nowe-Stojło, Okopy, Ostrówek, Olszanka, Podostrówek, Pokośne, Połomin,

Połomin kol., Piątak (Kizielewyszczyna, Tablewo), Rutkowszczyzna (Dwugły) Sucha-Góra, Trzyrzecze (Trzyrzecze maj.), Wólka, Zgierszczańskie; razem 39 gromad.

Gmina S z u d z i a ł o w o. Biały-Ług, Borotyńszczyzna, Borki (i Kondycja, Stryjeńszczyzna, Bobków-Gród), Górany (Podlipki, Studzianka) Jeziorek (Litwin-Ług, Rowek), Królowe-Stojło (Kozi-Przeskok, Ptachowszczyzna, Sokolisko, Sosnowy-Brzeg), Kozłowy-Ług (Tołkacz), Knyszewicze, Leszczany (Grzybowszczyzna), Lipowy-Most (Iwniki), Łaźnie (Podłaźnie, Pieczonka), Łaźnisko (Podłaźnisko, Suchy-Gród), Markowy-Wygon (Poczopek), Międzyrzecze (Woronicze), Nowinka (Dziewiczy-Ług, Hały-Ług, Słojka, Słojka maj.), Nietupa (Nietupa kol., Nietupa maj., Słobódka), Ostrów-Nowy (Podświdziałówka), Ostrówek, Ostrów-Północny, Ostrów-Południowy, Pierożki, Radunin (Podzałuki, Radunin maj.), Surażkowo (Konne, Krzemienne, Turo, Zgroja), Sokołda (Podsokołda, Widok), Świdziałówka-Nowa (Borsukowina, Kłyszawka), Szaciły (Podszaciły), Słoja, Słójka-Bobrowszczyzna, Sosnowik, Sukowicze, Szudziałowo, Talkowszczyzna (Trzciano-Stare, Terekuł, Klin), Trzciano-Nowe (Grodzisko), Wierzchlesie (Pokarszyniec, Brzozowy-Gród); razem 34 gromady.

Gmina Z a l e s i e. Achrymowce, Cimanie, Łowczyki, Litwinki (i Pawłowicze maj.), Mileszkowce-Zalesie, Mileszkowce-Pawłowickie, Bieniasze, Ogrodniki ((Kłopotki, Kurnatowszczyzna, Andrzejewo, Ottonowo), Długosielce, Zalesie (Ludomirowo, Putnowce) Staworowo (Kniaziówka maj., Szczerbowo), Milenkowce (Zajzgra, Sterpejki), Pohoranie (Krzysztoforowo); razem 13 gromad¹².

Wojewoda białostocki dzieląc gmin na gromady wprowadził w życie ustawę państwową z 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego¹³. W kolejnych latach okresu międzywojennego zaszły dwie zmiany. Od 13 czerwca 1934 r. zniesiono ustrój miejski Nowego Dworu i Odelska włączając obszar dotychczasowych miast do gmin wiejskich Nowy Dwór i Odelsk¹⁴. Od 24 grudnia 1937 r. w gminie Dąbrowa przyłączono do gromady Kamienna Stara kolonię Zajkowszczyznę oraz do gromady Ostrowie majątek Kajno, kolonię Kajno i osadę Wysiołki-Kajno. Wyżej wymienione miejscowości dotychczas nie były przydzielone do żadnej gromady¹⁵.

Po wcieleniu Białostoczczyzny do Związku Radzieckiego utworzono obwód białostocki, który dzielił się na trzy regiony (powiaty) miejskie: w Białymstoku, Grodnie i Łomży oraz na 23 rejony wiejskie. W skład rejonu wchodziły sielsowiety będące odpowiednikiem polskich gmin ale obszarowo znacznie mniejsze, podobnie jak rejony były mniejsze od powiatów¹⁶. Niemcy 22 lipca 1941 r. utworzyli okręg „Bezirk

¹² Biał. Dzień. Wojew. 1933 nr 11 poz. 49; 1935 nr 20 poz. 83.

¹³ Dz. Ust. 1933 nr 35 poz. 294.

¹⁴ Dz. Ust. 1934 nr 48 poz. 420.

¹⁵ Biał. Dzień. Wojew. 1937 nr 29 poz. 179.

¹⁶ M. Gnatowski, Białostoczczyzna w latach wojny i okupacji hitlerowskiej. Zarys dziejów politycznych regionu, t. I, Białystok 1979, s. 122, 199, 229, 235. J. Karlikowski, Polityka okupacyjna III Rzeszy w okręgu białostockim (1941-1944), Białystok bez roku, s. 7.

Białystok", którego obszar podzielono na komisariaty (czyli powiaty). Komisariat miejski był w Białymstoku, komisariaty wiejskie w Białymstoku, Bielsku Podlaskim, Grajewie, Grodnie, Łomży, Sokółce i Wołkowysku. Komisariatom obwodowym podlegały jednostki terytorialne w postaci gmin zbiorczych, które dzieliły się na gminy (nie zawsze) i sołectwa¹⁷.

C. PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Dnia 22 sierpnia 1944 r. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego uchylił podział administracyjny wprowadzony podczas wojny; przywrócił dawne województwa, gminy i powiaty¹⁸. Terytorium województwa białostockiego uległo pomniejszeniu, bowiem powiaty grodzieński, wołkowyski i część augustowskiego włączono do Związku Radzieckiego. Niejako rekompensatę stanowiło ponowne włączenie od 7 lipca 1945 r. powiatu łomżyńskiego oraz od 29 maja 1946 r. powiatów ełckiego, gołdapskiego i oleckiego¹⁹. Powojenne dzieje podziałów administracyjnych można podzielić na trzy okresy: czas funkcjonowania gmin (1944-1954), okres gromad (1955-1972) i ponowne istnienie gmin, ale nie w ramach powiatów.

1. Podział gmin na gromady

W 1944 r. obszar powiatu sokólskiego powiększył się o gromady przyłączone z powiatu grodzieńskiego. Z gminy Krynki (w nawiasie podano miejscowości, które przed wojną wchodziły w skład gromad): gromady Białogorce (Nowosółki), Chłodne-Włoki (Soroczyńszczyzna), Kundzicze (Trejgle), Łapicze, Nietupa (Nietupa-Młyn), Nowa-Grzybowszczyzna, Ozierskie (Rachowik), Plebanowo (inaczej zwane Ledzianka), Sanniki; z gminy Hołynka gromady: Chomontowce, Ciumicze (Górka, Żylicze, Kozłowskiego kol.), Kruszyniany, Łużany, Ozierany-Małe, Ozierany-Wielkie, Rudaki; z gminy Brzostownica Wielka gromada Jaryłówka (Jaryłówka kol., Jaryłówka maj.); miasto Krynki. Gromady z powiatu grodzieńskiego włączono do nowo utworzonej gminy Krynki. Podczas okupacji odebrano prawa miejskie Dąbrowie, Krynkom i Suchowoli tworząc z tych miejscowości gromady. Zmiany zaszły również w gromadach, tworzone nowe lub łączono z sąsiednimi. W gminie Dąbrowa w 1944 r. z miasta Dąbrowy utworzono gromady: Dąbrowa, Grabowo, Jasionówka, Juryzdyka, Małyszówka i Osmołowszczyzna, ponadto gromadę Kamienna włączono do Kamiennej Nowej. W gminie Janów w 1944 r. utworzono Chorążychę z Janowa, Kamienicę ze Studzieńszczyzny i Sosnowe Bagno z Ostrynki. W gminie Korycin w 1944 r.: Dzieciolówkę z Szaciłówki, Jezierzysk ze Zdroje, Nowinkę z Ostrej Góry, Rykaczewo z Wyhudy, Wilkendorf zmieniono nazwę na Zielony Gaj. W gminie Krynki w 1944 r.:

¹⁷ W. Monkiewicz, Hitlerowski aparat policyjny w Łomży i powiecie łomżyńskim w latach 1941-1944, *Studia Łomżyńskie* 1989, t. II, s. 146.

¹⁸ Dz. Ust. 1944 nr 2 poz. 8.

¹⁹ Dz. Ust. 1945 nr 27 poz. 167; 1946 nr 28 poz. 177.

Górkę z Ciumicze, Trejgle z Kundzicze. W gminie Kuźnica w 1944 r.: Kowale Kolonia z Kowale. W gminie Nowy Dwór w 1944 r.: Grzebień po skomasowaniu gruntów. W gminie Suchowoli w 1944 r.: Chlewisk Dolny z Brukowa, Chodorówkę Starą kol. z Chodorówki Starej, Kizielewuszczynę z Piąta, Pięciowłóki z Grodziska, Podgrodzisk z Horodnianki, Suchowół z miasta Suchowoli. W gminie Szudziałowo w 1944 r.: Grzybowszczynę z Leszczny, Podzałuki z Radunina, Słójkę po rozparcelowaniu majątku Słójka, Trziane Stare z Talkowszczyny, nazwę gromady Jeziorek zmieniono na Rowek, Poczopek na Markowy Wygon, Międzyrzecze na Woronicze. Zaszły też zmiany w podziale na gminy. W 1940 r. z gminy Sidra włączono do gminy Nowy Dwór gromady Bierniki i Synkowce. W 1944 r. zniesiono gminę Sokolany włączając jej gromady do sąsiednich gmin: do gminy Sidra gromady Chwaszczewo, Majewo, Nowowola, Poganica, Racewo i Trzianka; do gminy Sokółka gromady Gilbowski, Gliniszcz Małe, Gliniszcz Wielkie, Jacowlany, Plebanowce, Sierbowce, Sokolany, Woroniany i Żuki.

W 1944 r. z powiatu sokólskiego do Związku Radzieckiego odeszły gromady: Bakuny, Bruzgi, Dojlidki, Dziemtkowo, Dubnica, Gniewieszczyna, Iwanowce, Kamionka, Klinczany, Kopaniki, Korobczyce, Kulowce, Łajgobole, Miskieniki, Murowszczyna, Niemieszce, Nowiki, Nowodziele, Podlipki, Radzewicze, Strupka; po przesunięciu granicy gromada Nowodziele powróciła do gminy Kuźnica. Grunta pozostałych w Polsce gromad: Czepiele, Kowale, Kuścińce, Kuźnica, Saczkowce i Wołyńce przecięła linia graniczna; część gruntów tych gromad znalazła się poza granicą. Z gminy Nowy Dwór odeszły gromady: Bielany, Chworościany, Dubnica, Dubnica Kurpiowska, Podjatile, Pokropowicze, Rogacze kol., Saniki, Strzelczyki i Tomasz; po przesunięciu granicy gromada Chworościany wróciła do Polski. Z gminy Odelsk odeszły gromady: Czarnowszczyna, Dębowa-Nowa, Dębowa-Stara, Grzebień, Izaaka, Jurowlany, Klimówka, Łużki, Minkowce, Nomiki, Odelsk, Skroblaki, Tołcze i Usnarz Dolny. W 1947 r. gromady: Jurowlany, Klimówka, Minkowce, Nomiki, Tołcze i wieś Grzybowski z gromady Usnarz Dolny były w Polsce, zapewne wskutek przesunięcia granicy. Z gromad gminy Odelsk, które pozostały w kraju utworzono gminę Babiki. Grunty gromad Bilwiny, Harkawicze, Wojnowce, Zaśpicze i Zubrzyca Mała zostały przecięte linią graniczną²⁰.

W następnych latach usankcjonowano podziały wojenne i dodano nowe. Od 1 stycznia 1951 r. w powiecie sokólskim oficjalnie zniesiono miasta Dąbrowa Grodzieńska, Krynki i Suchowola. Z obszaru pierwszego miasta utworzono gromady Grabowo, Małyszówka i Jasionówka oraz gromadę Dąbrowa Grodzieńska złożoną z miejscowości Dąbrowa Grodzieńska i Juryzdyka. Obszar miasta Krynki włączono do nowo utworzonej gromady Krynki, a obszar miasta Suchowola do nowej gromady Suchowola²¹. Od 1 kwietnia 1954 r. zmieniono częściowo granice powiatów sokólskiego

²⁰ Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki, sygn. 917 k. 2, 4; sygn. 918 k. 10; sygn. 921 k. 1; sygn. 922 k. 7, 34, 37; sygn. 923 k. 51, 62, 110, 113, 115, 116, 133; sygn. 952 k. 39. Prezydium WRN, sygn. 638.

²¹ Dz. Ust. 1950 nr 51 poz. 472.

i białostockiego. Z gminy Krynki przeniesiono do gminy Kalinówka w powiecie białostockim gromady Czarnystok, Górnystok i Kujbiedy; z gminy Korycin do gminy Czarna Wieś obszar lasów państwowych Nadleś. Czarna Wieś o pow. 1414,46 ha; z gminy Sokółka do gminy Czarna Wieś obszar lasów państwowych Nadleś. Czarna Wieś o pow. 1739,62 ha; z gminy Szudziałowo do gminy Supraśl obszar lasów państwowych Nadleś. Supraśl o pow. 2519,02 ha. Przeniesiono z powiatu białostockiego: z gminy Kalinówka do gminy Korycin gromady: Krasne Folwarczne, Krasne Małe, Krasne Stare oraz Brzozówka (bez miejscowości Lacka Buda Kolonia)²².

2. Podział powiatu na gromady

Dnia 25 września 1954 r. wyszła ustawa o reformie podziału administracyjnego wsi i o powołaniu gromadzkich rad narodowych. Rząd uczynił to w celu „włączenia coraz szerszych rzesz do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijaniu ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnożenia dobrobytu i kultury wsi; sprawniejszego zaspokajania potrzeb materialnych i kulturalnych wsi; dalszego zbliżenia organów władzy państwowej do najszerzych mas pracujących wsi”. W miejsce dotychczasowych gmin i gromad utworzono nowe gromady jako jednostki podziału administracyjnego wsi. W skład gromady wchodziły wsie położone na terenie jednej gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin powiązanych komunikacyjnie oraz posiadające wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne. Liczba mieszkańców nowej gromady miała wynosić od jednego do trzech tysięcy, odległość do siedziby gromadzkiej rady narodowej najwyżej trzy kilometry, powierzchnia od 15 do 50 km. Dnia 4 października 1954 r. Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku dokonała podziału administracyjnego na nowe gromady, które składały się z dotychczasowych gromad. 1. Białousy z dotychczasowych gromad: Białousy, Łubianka, Ostrynka, Podlubianka, Sitkowo, Soroczy Mostek z gminy Janów. 2. Chodorówka Nowa: Chodorówka Nowa, Chodorówka Stara, Dryga, Dubasiewszczyzna, Krzywa, Nowe Stojło i Trzyrzecze z gminy Suchowola. 3. Czerwonka: Bachmackie, Brukowo, Chlewisk, Czerwonka, Morgi, Zgierszczańskie z gminy Suchowola. 4. Czuprynowo: Czuprynowo, Kruglany, Łosośna Wielka, Nowodziele, Parczowce z gminy Kuźnica. 5. Dąbrowa: Dąbrowa Grodzieńska, Jasionówka, Kirejewszczyzna, Małyszówka z gminy Dąbrowa. 6. Horodniana: Ciemne, Domuraty, Horodniana, Podhorodniana, Podostrówek, Rudkowszczyzna z gminy Suchowola. 7. Janowszczyzna: Gieniusze, Igryły, Janowszczyzna, Jelenia Góra, Moczalnia Stara, Podkamionka, Straż, Wysokie Łaski, Zawistowszczyzna z gminy Sokółka. 8. Janów: Chorążycha, Janów, Jasionowa Dolina, Kumiałka, Nowy Janów, Skidlewo, Trofimówka, Wasilówka z gminy Janów. 9. Kamienna Stara: Kamienna Nowa, Kamienna Stara, Miedzianowo, Nowa Wieś, Osmołowszczyzna z gminy Dąbrowa. 10. Kamionka Nowa: Drahle, Kamionka Nowa, Kurowszczyzna, Szyszki, Wojnachy z gminy Sokółka. 11. Kamionka Nowa: Bilwiny, Bobrowniki, Kamionka Stara, Pawełki z gminy Sokółka. 12. Ostrowie: Grabowo,

²² Dz. Ust. 1954 nr 6 poz. 15.

Kropiwno, Ostrowie, Szuszałewo z gminy Dąbrowa. 13. Kiersnówka: Chmielniki, Głęboczyzna, Grodzisk, Grymiaczki, Kiersnówka, Leśniki, Ostrówek, Podgrodzisk z gminy Suchowola. 14. Korycin: Aulekowszczyzna, Białystoczek, Dzieciołówka, Gorszczyzna, Korycin, Krukowszczyzna, Mielniki, Rudka z gminy Korycin. 15. Krasne Folwarczne: Brody, Brzozówka, Brzozówka Folwarczna, Brzozówka Ziemiańska, Dobrzyniówka, Krasne Folwarczne, Krasne Małe, Krasne Stare, Stok, Wojtachy z gminy Korycin. 16. Kruszniany: Kruszniany, Łosiniany, Rudaki, Sanniki z gminy Krynk. 17. Kuplisk: Budno, Gabrylewszczyzna, Kamienica, Kuplisk, Marchelówka, Nowokolno z gminy Janów. 18. Kuźnica: Chreptowce, Kowale, Kowale Kolonia, Kuźnica, Wojnowce z gminy Kuźnica. 19. Lipina: Dworzysk, Lipina, Planteczka, Słojniki z gminy Sokółka. 20. Ostra Góra: Długi Ług, Łomy, Łosiniec, Nowinka, Ostra Góra, Popiołówka, Szaciłówka z gminy Korycin. 21. Plebanowo: Białogorce, Chłodne Włoki, Ciumicze, Kundzicze, Łapicze, Nietupa, Ozierany Małe, Ozierany Wielkie, Plebanowo z gminy Krynk. 22. Siekierka: Bierwicha, Makowlany, Siekierka, Słomianka z gminy Sidra. 23. Sokołda: Borki, Lipowy Most, Łąźnie, Sokołda, Surążkowo, Woronicze z gminy Szudziałowo. 24. Suchowola: Suchowola z gminy Suchowola. 25. Szudziałowo: Nowinka, Słoja, Słojka, Sukowicze, Szudziałowo z gminy Szudziałowo. 26. Talkowszczyzna: Jeziorek, Kozłowy Ług, Poczopek, Słojka Borowszczyzna, Sosnowik, Talkowszczyzna, Trzciano Nowe z gminy Szudziałowo. 27. Różanystok: Grodziszczany, Grzebień, Jaczo, Harasimowicze, Stok z gminy Dąbrowa. 28. Teolin: Przystawka, Rudawka, Sitawka, Sosnowe Bagno, Teolin z gminy Janów. 29. Wierzchlesie: Łąznisko, Wierzchlesie z gminy Szudziałowo. 30. Woroniany: Gliniszcz Wielkie, Kraśniany, Sokolany, Woroniany z gminy Sokółka. 31. Wólka: Dubasiewskie Kolonie, Hałodolina, Kopciówka, Olszanka, Połomin, Połomin Kolonia, Wólka z gminy Suchowola. 32. Zagórze: Kumiała, Skindzierz, Wysokie, Zagórze z gminy Korycin. 33. Zdroje: Bombła, Łapczyn, Niemczyn, Przysławka, Zamczysk, Zdroje z gminy Korycin. 34. Zubrzyca Wielka: Minkowce, Miskieniki Wielkie, Wojnowce, Zubrzyca Mała, Zubrzyca Wielka z gminy Babiki. 35. Achrymowce: Achrymowce, Cimanie, Litwinki, Łowczyki, Mieleszkowce Pawłowskie, Mieleszkowce Zalesie z gminy Zalesie oraz Sniczany, Zwierzany z gminy Sidra. 36. Babiki: Babiki, Chmielewszczyzna, Horczaki, Suchynicze, Szczęsnowicze, Usnarz Górny z gminy Babiki oraz Knyszewicze z gminy Szudziałowo. 37. Górany: Górany, Grzybowszczyzna, Leszczany, Nietupa, Świdziałówka Nowa z gminy Szudziałowo oraz Nowa Grzybowszczyzna z gminy Krynk. 38. Klimówka: Bilwiny, Klimówka, Nomiki, Zaśpicze z gminy Babiki oraz Czepiele, Tołcze z gminy Kuźnica. 39. Krasne: Cieśnik Wielki, Krasne, Szczuki, Zielony Gaj z gminy Janów oraz Kizielewszczyzna, Kizielany z gminy Suchowola. 40. Majewo: Chwaszczewo, Jałówka, Majewo, Nowinka z gminy Sidra oraz Holiki z gminy Janów. 41. Nierośno: Krugło, Łozowo, Nierośno z gminy Dąbrowa oraz Mościcha z gminy Sidra. 42. Pierozki: Ostrówek, Pierozki z gminy Szudziałowo oraz Grzybowszczyzna, Harkowicze, Jurowlany z gmin Babiki. 43. Racewo: Poganica, Racewo z gminy Sidra oraz Gliniszcz Małe, Jacowlany z gminy Sokółka. 44. Reszkowce: Bity Kamień, Nowinka, Reszkowce z gminy Dąbrowa oraz

Romanówka z gminy Sidra. 45. Rozedranka Stara: Bachmatówka, Hało, Jałówka, Kantorówka, Lebiedzin, Miejskie Nowiny, Rozedranka Nowa, Rozedranka Stara, Smolanka, Stary Szor, Wierzchjedlina z gminy Sokółka oraz Polanki z gminy Czarna Wieś w powiecie białostockim. 46. Zabrodzie: Laskowszczyzna, Olszynka, Rykaczewo, Szumowo, Wyłudki, Wyłudy, Zabrodzie, Zakale z gminy Korycin oraz Franckowa Buda z gminy Janów. 47. Zwierzyniec Wielki: Chmielówka, Hamulka, Kuderewszczyzna, Lewki, Małowiste, Olsza, Sadek, Trzyrzeczki, Zwierzyniec Mały, Zwierzyniec Wielki z gminy Dąbrowa oraz Pięciowlóki z gminy Suchowola. 48. Bogusze: Bogusze, Kuryły, Sierbowce, Żuki oraz miejscowości Gilbowszczyzna kolonia, Kozłowy Ług kolonia, Szyndziel kolonia z gromady Gilbowszczyzna z gminy Sokółka. 49. Butrymowce: Bieniowce, Butrymowce, Kudrawka, Plebanowce, Synkowce z gminy Nowy Dwór oraz miejscowość Leśnica Kolonia z gromady Siderka z gminy Sidra. 50. Dubaśno: Chilmony, Dubaśno, Koniuszki oraz miejscowość Siruciowce z gromady Siruciowce z gminy Nowy Dwór. 51. Krynki: Krynki oraz miejscowość Rachowik kolonia z gromady Ozierskie z gminy Krynki. 52. Maławicze Dolne: Bohoniki, Maławicze Dolne, Maławicze Górne, Poniatowicze, Puciłki oraz miejscowości Orłowicze wieś, Bufałowo z gromady Orłowicze z gminy Sokółka. 53. Nowowola: Nowowola, Trzcianka z gminy Sidra oraz Plebanowce, miejscowości Kładziewo kolonia, Dąbrówka kolonia z gromady Gilbowszczyzna z gminy Sokółka. 54. Nowy Dwór: Grzebień Kolonia, Jaginty, Nowy Dwór, Rogacze Kolonia oraz miejscowości Bobra Wielka PG R, Chojnowszczyzna kolonia z gromady Sieruciowce oraz wieś Chworościany z gromady Chworościany z gminy Nowy Dwór. 55. Ostrów Południowy: Ostrów Nowy, Ostrów Południowy, Ostrów Północny z gminy Szudziałowo oraz miejscowość Ozierskie wieś z gromady Ozierskie z gminy Krynki. 56. Pokośna: Laudańszczyzna, Leszczany, Okopy, Pokośna z gminy Suchowola oraz Wroczyńszczyzna i miejscowość Bagny wieś z gromady Bagny z gminy Dąbrowa. 57. Popławce: Białobłockie, Popławce, Starowlany, Wołkusze, Zadworzany z gminy Kuźnica oraz miejscowości Kundzin kolonia, Karcze kolonia z gromady Orłowicze z gminy Sokółka. 58. Sidra: Jurasze, Podsutki, Sidra, Szostaki oraz miejscowości Potrubowszczyzna, Potrubowszczyzna folwark, Siderka majątek, Siderka wieś z gromady Siderka z gminy Sidra, oraz miejscowości Kniaziówka kolonia, Szczerbowo kolonia, Zacisze kolonia z gromady Staworowo z gminy Zalesie. 59. Suchodolina: Brzozowo, Jałówka, Sadowo, Suchodolina, Wesołowo, Wiązówka oraz miejscowość Bagny kolonia z gromady Bagny z gminy Dąbrowa. 60. Wołyńce: Kuścińce, Saczkowce, Wołyńce, Wyzgi z gminy Kuźnica, Pohorany i Milenkowce z gminy Zalesie oraz miejscowości Dubnica kolonia, Olchowniki kolonia z gromady Chworościany z gminy Nowy Dwór. 61. Zalesie: Bieniasze, Długosielce, Ogrodniki, Zalesie i miejscowość Staworowo wieś z gromady Staworowo z gminy Zalesie oraz Bierniki z gminy Nowy Dwór.

Podział gmin na gromady przebiegał zasadniczo w ramach samego powiatu sokólskiego. Przyłączono do niego jedynie dotychczasową gromadę Polanki z gminy Czarna wieś z powiatu białostockiego. Powiat sokólski utracił: z gminy Dąbrowa

włączono do powiatu augustowskiego gromadę Jałowo; z gminy Krynki do powiatu białostockiego gromady: Chomantowce, Jaryłówka, Łużany; z gminy Suchowola do powiatu augustowskiego gromadę Jagłowo; z gminy Szudziałowo do powiatu białostockiego gromady Królowe Stojło i Radunin oraz obszar lasów państwowych Nadleś. Waliły o pow. 5170,86 ha 5170,86 ha²³. Od 1 stycznia 1956 r. utworzono powiat dąbrowski, do którego z powiatu sokólskiego odeszły gromady: Butrymowce, Dąbrowa, Dubaśno, Horodnianka, Kamienna Stara, Kiersnówka, Nierośno, Nowy Dwór, Ostrowie, Pokośna, Reszkowce, Różanystok, Suchodolina i Zwierzyniec Wielki²⁴. Dalsze dzieje tych gromad zostaną omówione w ramach już odrębnego powiatu dąbrowskiego.

W powiecie sokólskim zachodziły zmiany, w powiązaniu z ogólną sytuacją kraju. W 1956 r. we wstępie do oficjalnego rządowego opracowania podano, iż dokonana przed dwoma laty reforma podziału administracyjnego wsi odpowiadała potrzebom gospodarczym i społecznym. Na miejsce 3000 gmin powstało 8759 gromad i 87 osiedli. W 1954 r. utworzono 19 nowych powiatów, w rok potem 26 nowych powiatów. W 1960 r. w podobnym oficjalnym opracowaniu informowano o zmniejszeniu liczby gromad do 6333, czego domagały się rady narodowe i ludność. Zniesienie około 2400 gromad spowodowane zostało troską o umocnienie gromady i stworzenie silniejszej oddolnej jednostki administracyjnej z należytych zapleczem gospodarczym. Od 1 stycznia 1962 r. zniesiono dalszych 1086 gromad zwiększając tym samym pozostałe gromady do średniej 2910 mieszkańców oraz 56,3 km kwadr. powierzchni. Od 1 stycznia 1969 r. „realizując zadania związane z dalszym umocnieniem rad narodowych” zniesiono 560 gromad, pozostawiając w kraju 4672 gromady²⁵. W całym województwie białostockim w latach 1957-1959 zmniejszono ilość gromad z 550 do 346. W kwietniu 1960 r. na zebraniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku stwierdzono, iż „jedną z podstawowych cech podziału administracyjnego powinna być stałość. Daje ona podstawę do stabilizacji władzy terenowej, do realności podejmowanych zamierzeń gospodarczych i społecznych, do rzetelności wykonywania przez rady narodowe i ich organy poruczonych zadań”²⁶.

Od 1 stycznia 1958 r. w powiecie sokólskim zniesiono gromady: 1. Kuplisk włączając jej obszar do gromady Sidra. 2. Lipina włączając jej obszar do gromady Janowszczyzna. 3. Pierozki włączając wsie Ostrówek i Pierozki do gromady Szudziałowo, wsie Grzybowszczyzna i Harkowicze do gromady Babiki. 4. Siekierka włączając jej obszar do gromady Sidra. 5. Wołyńce włączając wsie Kuścińce, Saczkowce, Wołyńce i Wyzgi oraz kolonie Dubnica i Kuścin do gromady Kuźnica, wsie Milenkowce

²³ Dz. Urz. W R N 1954 nr 10 poz. 49.

²⁴ Dz. Ust. 1955 nr 44 poz. 290.

²⁵ Podział administracyjny PRL, Warszawa 1956, s. 1. Podział administracyjny PRL, Warszawa 1960, s. 11. Podział administracyjny PRL, Warszawa 1965, s. 1. Podział administracyjny PRL, Warszawa 1969, s. 1.

²⁶ Archiwum Państwowe w Łomży. Prezydium PR N i Urząd Pocztowy, sygn. 139 k. 1 n.

i Pohorany, kolonie Krzysztoforowo, Olchowniki, Sterpejki, Zajzdra i PGR Krzysztoforowo do gromady Zalesie. 6. Zabrodzie włączając wsie Rykaczewo, Wyłudki i Wyłudki do gromady Zagórze, wsie Laskowszczyzna, Olszanka, Szumowo, Zabrodzie i Zakale oraz kolonię Romaszkówka-Młyn do gromady Korycin, wieś Franckowa Buda do gromady Janów. 7. Zubrzyca Wielka włączając jej obszar do gromady Babiki²⁷. Dnia 27 listopada 1959 r. z powiatu sokólskiego do powiatu monieckiego przeniesiono gromadę Krasne Folwarczne²⁸. Jednakże od 31 grudnia tego roku z gromady Krasne Folwarczne przeniesiono do gromady Zdroje w powiecie sokólskim wsie Brody, Brzozówka Koronna, Brzozówka Ziemiańska, Stok i Wojtacy oraz kolonie Czarłona i Podbrzozówka. Również od 31 grudnia z gromady Nowowola przeniesiono do gromady Majewo wieś Trzcianka oraz kolonie Dąbrówka i Kładziewo; z gromady Racewo do gromady Sidra wieś Poganica; z gromady Wólka do gromady Suchowola obszar lasów państwowych Nadl. Kumiałka obejmujące oddziały 104-110A, 110B, 111-118 o łącznej pow. 375,90 ha; siedzibę gromadzkiej rady narodowej przeniesiono ze wsi Zdroje do wsi Bombla a nazwę gromady Zdroje ustalono na Bombla.

Z tymże dniem 31 grudnia 1959 r. zniesiono gromady: 1. Achrymowce włączając wsie Achrymowce, Cimanie, Litwinki, Łowczyki, Mieleszkowce Pawłowickie i Mieleszkowce Zalesiańskie oraz kolonię Pawłowicze do gromady Zalesie, wsie Sniczany i Zwierzany do gromady Sidra. 2. Czerwonka włączając wsie Brukowo, Chlewisk Dolny i Chlewisk Górny oraz kolonię Zgierszczańskie do gromady Suchowola, wsie Czerwonka i Morgi, kolonię Bachmackie oraz obszar lasów państwowych Nadl. Kumiałka obejmujące oddziały 98-103 do gromady Wólka. 3. Czuprynowo włączając jej obszar do gromady Kuźnica. 4. Kamionka Nowa włączając jej obszar do gromady Kamionka Stara. 5. Klimówka włączając wsie Bilwiny, Klimówka, Nomiki, Szymaki i Zaścipce oraz kolonię Palestyna do gromady Maławicze Dolne, wsie Czepiele i Tołcze, kolonię Tołoczki Małe i przysiółek Kryski do gromady Kuźnica. 6. Krasne włączając wsie Budno, Cieśnik Mały, Cieśnik Wielki, Gabrylewszczyzna i Szczuki, kolonie Budzisk I, Budzisk II, Poddubno i Zielony Gaj oraz obszar lasów państwowych Nadl. Kumiałka obejmujące oddziały 1-97 do gromady Janów, wieś Kizielany do gromady Chodorówka Nowa, wsie Kizielewszczyzna i Sucha Góra oraz kolonie Piątek i Tablewo do gromady Wólka. 7. Kruszyniany i Plebanowce tworząc z ich obszarów gromadę Górka. 8. Ostra Góra włączając wsie Długi Ług i Ostra Góra do gromady Białousy, wsie Nowinka, Popiołówka i Szaciłówka do gromady Korycin, wsie Łomy i Łosiniec oraz kolonię Zastocze do gromady Bombla. 9. Ostrów Południowy włączając wieś Ostrów Północny do gromady Szudziałowo, wieś Oziarskie do gromady Krynki, wsie Ostrów Nowy i Ostrów Południowy oraz kolonię Podświdziałówka do gromady Górany. 10. Nowowola, Racewo i Woroniany tworząc z ich obszarów gromadę Sokolany. 11. Teolin włączając wieś Teolin oraz kolonie Cimoszka, Sosnowe Bagno i Stoczek do gromady Białousy, wsie Przystawka, Rudawka i Sitawka oraz kolonię Podrudawka do

²⁷ Dz. Urz. W R N 1957 nr 4 poz. 12.

²⁸ Dz. Ust. 1959 nr 65 poz. 390.

gromady Janów. 12. Wierzchlesie włączając wieś Wierzchlesie oraz kolonie Brzozowy Grud, Pokarszyniec i Litwin Ług do gromady Kamionka Stara, wieś Łaźnisko oraz kolonie Podłążnisk (Podłążnisko) i Suchy Grud do gromady Sokołda. 13. Zagórze włączając wsie Kumiała, Rykaczewo, Wylutki, Wyludy, Wysokie i Zagórze do gromady Korycin, wieś Skindzierz do gromady Chodorówka Nowa.

Od 1 maja 1960 r. z gromady Białousy do gromady Bombla przeniesiono wieś Ostra Góra, a z gromady Chodorówka Nowa do gromady Janów przeniesiono wieś Kizielany. Od 31 grudnia 1961 r. z gromady Bogusze do gromady Sokolany przeniesiono wsie Sierbowce i Żuki; z gromady Sokolany do gromady Bogusze wieś Kraśniany, kolonie Wroczyńszczyzna i Wroni Ług oraz obszar lasów państwowych Nadl. Sokółka obejmujące oddziały 142-151 i obszar lasów państwowych Nadl. Sokółka o pow. 28 ha stanowiący uroczysko Wroni Ług; z gromady Popławce do gromady Sokolany wieś Starowlany oraz do gromady Kuźnica wsie Białobłockie i Wołkusze; z gromady Maławicze Dolne do gromady Popławce wieś Orłowicze, kolonie Boufałowo i Tatarszczyzna oraz obszar lasów państwowych Nadl. Sokółka obejmujące oddziały 152-155; z gromady Kamionka Stara do gromady Popławce wsie Drahle, Kamionka Nowa, Szyszki i Wojnachy oraz przyległy do wsi Szyszki obszar lasów państwowych Nadl. Sokółka o pow. 17,78 ha i przyległy do wsi Drahle obszar lasów państwowych Nadl. Sokółka o pow. 5 ha. Z tą samą datą zniesiono gromady: 1. Talkowszczyzna włączając wsie Boratyńszczyzna, Jeziorek, Kozłowy Ług, Poczopek, Rowek, Słójka-Borowszczyzna, Talkowszczyzna, Trzciano Nowe i Trzciano Stare, kolonie Grodzisk, Klin, Markowy Wygon, Perekał i Tołkacz oraz obszar lasów państwowych Nadl. Krynki obejmujący oddziały 1-17, 19-25, 30-37 do gromady Szudziałowo, wieś Sosnowik i gajówkę Borsukowizna oraz obszar lasów państwowych Nadl. Krynki obejmujący oddziały 18, 26-29, 36-167 do gromady Górany. 2. Bogusze i Popławce tworząc z ich obszarów gromadę Sokółka²⁹. Dnia 25 listopada 1971 r. zmieniono granice powiatu. Z powiatu sokólskiego przeszły do powiatu białostockiego: wieś Borek z gromady Sokołda do gromady Królowy Most, ze wsi Sanniki z gromady Górka do gromady Zubki grunty Państwowe Funduszu Ziemi o pow. 456,51 ha. Z powiatu dąbrowskiego do powiatu sokólskiego z gromady Nowy Dwór do gromady Zalesie część gruntów Państwowego Funduszu Ziemi o pow. 225,54 ha obejmujące działki 912, 913, 1492 oraz część gruntów Nadl. Kumiałka o pow. 36,28 ha obejmujące działki 1492 i 1493³⁰.

Od 1 stycznia 1972 r. zniesiono gromady: 1. Białousy włączając wieś Sitkowo do gromady Bombla, wsie Białousy, Łubianka, Ostryńka, Podlubianka, Soroczy Mostek, Sosnowe Bagno i Teolin do gromady Janów, wieś Długi Ług do gromady Krynki. 2. Górany włączając wsie Nietupa i Szaciły do gromady Górka, wsie Górany, Leszczany, Nowa Grzybowszczyzna, Nowa Świdziałówka, Ostrów Południowy i Stara Grzybowszczyzna do gromady Krynki, wsie Nowy Ostrów i Sosnowik do gromady Szudziałowo. 3. Majewo włączając wsie Chwaszczewo, Holiki, Jałówka, Majewo,

²⁹ Dz. Urz. W R N 1959 nr 9 poz. 57, 58; 1960 nr 5 poz. 31; 1961 nr 13 poz. 193, 194.

³⁰ Dz. Ust. 1971 nr 32 poz. 291.

Nowinka, Romanówka i Wólka do gromady Sidra, wieś Trzcianka do gromady Sokolany. 4. Maławicze Dolne włączając wsie Nomiki i Zaśpicze do gromady Babiki, Bilwiny i Klimówka do gromady Kuźnica, wsie Bohoniki, Maławicze Górne, Maławicze Dolne, Poniatowicze i Pucilki do gromady Sokółka. 5. Sokołda włączając wieś Łaźnisko do gromady Stara Kamionka, wsie Lipowy Most, Łaźnie, Sokołda, Surążkowo i Woronicze-Międyrecze do gromady Szudziałowo³¹. Z tą samą datą przeniesiono z miasta Sokółki do gromady Sokółki tereny rolne o pow. 1583,94 ha oraz z gromady Sokółki do miasta Sokółki kolonię Buchwałowo oraz część gruntów wsi Orłowicze o pow. 37,77 ha, wsi Szyszki o pow. 13,37 ha oraz wsi Kamionka Nowa o pow. 6,74 ha³². Dnia 13 kwietnia 1972 r. szczegółowo określono granice miasta Sokółki³³.

Od 1 stycznia 1973 r. zmieniono granice powiatu: z powiatu dąbrowskiego przyłączono obszary wsi Kizielewsczyzna i Skindzierz a z powiatu sokólskiego do powiatu białostockiego przeniesiono obszary wsi Brzozówka Koronna, Brzozówka Strzelecka, Brzozówka Ziemiańska, Jezierzysk, Łaźnie i Sokołda wraz z miejscowościami Łapczyn, Niemczyn, Ośrodek, Surążkowo, Woronicze i Zamczysk³⁴.

3. Czas funkcjonowania samych gmin

Od 1 stycznia 1973 r., na mocy ustawy z 29 listopada ubiegłego roku zniesiono dotychczasowy podział terenów wiejskich na gromady i osiedla a utworzono gminy „jako podstawowe jednostki podziałów administracyjno-gospodarczych na terenach wiejskich stwarzające ze względu na swe rozmiary, potencjał gospodarczy i urządzenia odpowiednie warunki do kierowania rozwojem gospodarczym i społeczno-kulturalnym oraz dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców”³⁵. Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z 9 grudnia 1972 r. ustanowiono w powiecie sokólskim następujące gminy i w nich sołectwa obejmujące jedną lub więcej miejscowości.

1. Gmina B a b i k i z obszarami sołectw: Babili, Chmielewsczyzna, Grzybowszczyzna, Harkawicze, Knyszewicze, Minkowce, Miskieniki Wielkie, Nomiki, Suchenicze, Szczęsnowicze, Usnarz Górny, Wojnowce, Zaśpicze, Zubrzyca Mała, Zubrzyca Wielka.

2. Gmina J a n ó w: Białousy, Budno, Cieśnik Wielki, Chorążycha, Franckowa Buda, Gabrylewsczyzna, Janów, Jasionowa Dolina, Kamienica, Kizielany, Kizielewsczyzna, Kładziewo, Krasne, Kumiałka, Kuplisk, Łubianka, Marchelówka, Nowokolno, Nowowola, Nowy Janów, Ostrynka, Podlubianka, Przystawka, Rudawka, Sitawka, Sitkowo, Skidlewo, Soroczy Mostek, Sosnowe Bagno, Studzieńsczyzna, Szczuki, Teolin, Trofimówka, Trzcianka, Wasilówka, Zielony Gaj.

³¹ Dz. Urz. W R N 1971 nr 18 poz. 232.

³² Dz. Ust. 1972 nr 32 poz. 296.

³³ Dz. Urz. W R N 1972 nr 8 poz. 81; 1973 nr 16 poz. 133.

³⁴ Dz. Ust. 1972 nr 50 poz. 324.

³⁵ Dz. Ust. 1972 nr 49 poz. 312.

3. Gmina Korycin: Aulakowszczyzna, Białystoczek, Bombla, Brody, Długi Ług, Dzieciołówka, Gorszczyzna, Korycin, Krukowszczyzna, Kumiała, Laskowszczyzna, Łomy, Łosiniec, Milewszczyzna, Mielniki, Nowinka, Olszynka, Ostra Góra, Popiołówka, Przesławka, Rudka, Rykaczewo, Skindzierz, Stok, Szaciłówka, Szumowo, Wojtacy, Wyłudki, Wyłudy, Wysokie, Zabrodzie, Zagórze, Zakale, Zdroje.

4. Gmina Krynki: Białogorce, Ciumicze, Chłodne Włoki, Górany, Górka, Jamasze, Jurowlany, Krynki, Kruszyniany, Kundzicze, Leszczany, Łapicze, Łosiniany, Nietupa-Wieś, Nietupa-Kolonia, Nowa Grzybowszczyzna, Ostrów Południowy, Ozierany Małe, Ozierany Wielkie, Ozierskie, Plebanowo, Rudaki, Sanniki, Stara Grzybowszczyzna, Szaciły, Świdziałówka.

5. Gmina Kuźnica: Achrymowce, Białobłockie, Bilwiny, Cimanie, Chreptowce, Czepiele, Czuprynowo, Długosielce, Klimówka, Kowale-Kolonia, Kowale-Wieś, Kruglany, Kuścin, Kuścińce, Kuźnica, Litwinki, Łosośna Wielka, Łowczyki, Milenkowce, Mieleszkowce Pawłowickie, Mieleszkowce Zalesiańskie, Nowodziel, Parczowce, Popławce, Saczkowce, Starowlany, Szymaki, Tołcze, Tołoczki Wielkie, Wojnowce, Wołkusze, Wołyńce, Wyzgi, Zajzdra.

6. Gmina Sidra: Bieniasze, Bierniki, Bierwicha, Chwaszczewo, Holiki, Jacowlany, Jałówka, Jurasze, Kniaziówka, Krzysztoforowo, Majewo, Makowlany, Makowlany-Kolonia i PGR, Nowinka, Ogrodniki, Podsutki, Poganica, Pohorany, Potrubowszczyzna, Racewo, Romanówka, Siderka, Sidra, Siekierka, Słomianka, Śniczany, Staworowo I, Staworowo II, Szostaki, Wólka, Zalesie, Zwierzany.

7. Gmina Sokółka: Bachmatówka, Bilwinki, Bobrowniki, Bogusze, Bohoniki, Drahle, Dworzysk, Gieniusze, Gilbowszczyzna, Gliniszcz Małe, Gliniszcz Wielkie, Hało, Igryły, Jałówka, Janowszczyzna, Jelenia Góra, Kantorówka, Karcze, Kraśniany, Kundzicze, Kundzin, Kurowszczyzna, Lebiezdin, Lipina, Malawicze Dolne, Malawicze Górne, Miejskie Nowiny, Nowa Kamionka, Nowa Moczalnia, Nowa Rozedranka, Orłowicze, Pawełki, Planteczka, Plebanowce, Podjanowszczyzna, Podkamionka, Poniatowicze, Puciłki, Sierbowce, Słojniki, Smolanka, Sokolany, Stara Kamionka, Stara Moczalnia, Stara Rozedranka, Stary Szor, Straż, Szyndziel, Szyski, Tartak, Walenkowo, Wierzchjedlina, Wojnacy, Wroczyńszczyzna, Wysokie Laski, Zadworzany, Zamczysk, Zawistowszczyzna.

8. Gmina Szudziałowo: Białą Ług, Boratyńszczyzna, Dziewiczy Ług, Grodzisk, Jeziorek, Klin, Kozłowy Ług, Lipowy Most, Łaźnisko, Nowe Trzciano, Nowy Ostrów, Nowinka, Ostrówek, Ostrów Północny, Pierozki, Poczopek, Rowek, Słoja, Słójka, Słójka-Borowszczyzna, Sosnowik, Suchy Gród, Sukowicze, Stare Trzciano, Szudziałowo, Talkowszczyzna, Tołkacz, Wierzchlesie³⁶.

Od 1 czerwca 1975 r. dokonano nowego podziału na województwa w oparciu o ustawę z 8 maja tego roku. Pisano w niej, iż „w celu dostosowania podziału administracyjnego do potrzeb przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stworzenia warunków bardziej sprawnego zarządzania gospodarką narodową, oraz funkcjonowania organów władzy i administracji państwowej, a także w celu lepszego

zaspokojenia rosnących potrzeb społeczeństwa” wprowadzono dwustopniowy podział administracyjny Państwa na jednostki stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego. Pierwszymi były gminy i miasta oraz dzielnice większych miast, drugimi województwa w liczbie 49, miasto stołeczne Warszawa, miasta Kraków, Łódź i Wrocław³⁷.

Obszar powiatu sokólskiego pozostał w województwie białostockim, z podziałem na wyżej podane gminy. Od 1 lipca 1976 r. przestała istnieć gmina Babiki. Jej sołectwa Nomiki i Zaścicze włączono do gminy Sokółka, a sołectwa Babiki, Chmielewyszczyna, Grzybowszczyna, Harkawicze, Horczaki, Knyszewicze, Minkowce, Miszkieńki Wielkie, Suchenicze, Szczęsnowicze, Usnarz Górny, Wojnowce, Zubrzyca Mała i Zubrzyca Wielka do gminy Szudziałowo³⁸. Od 1976 r. do końca omawianego okresu inne gminy pozostały, ale zaszły niektóre zmiany w przynależności wsi do sołectw. W oficjalnych drukach rządowych nie podawano tych zmian, nie można więc ustalić dat. Stan z października 1987 r. zawiera „Podział administracyjny i wykaz miejscowości województwa białostockiego”. Na przestrzeni lat 1973 - 1987 zmniejszyła się liczba sołectw, włączano je do sąsiednich. W gminie Janów: Chorążycha do sołectwa Janów, Kładzewo do Trzcianki; w gminie Korycin: Milewyszczyna do Rudki, Zdroje od 1 lipca 1987 r. do gminy Czarnia Białostocka³⁹; w gminie Krynki: Górka do Ciumicze, Jamasze do Ozierany Wielkie, Stara Grzybowszczyna do Nowa Grzybowszczyna, z sołectwa Krynki utworzono pięć: Krynki I, Krynki II, Krynki III, Krynki IV, Krynki V; w gminie Kuźnica: Kuścin do Wyzgi, Szymaki do Klimówka, Tołoczki Wielkie do Parczowce, Zajzdra do Milenkowce; w gminie Sidra: Krzysztoforowo do Pohorany, Majewo do Chwaszczewo, Makowlany-Kolonia do Makowlany; w gminie Sokółka: Gilbowszczyna do Szyndziel, Karcze do Zadworzany, Nowa Moczalnia do Stara Moczalnia, Podjanowszczyna do Janowszczyna, Sierbowce do Żuki, Tartak do Kundzicze, Wroczyńszczyna do Kraśniany, Zamczysk do Wierzchjedlina, Walenkowce nie ujęto w spisie; w gminie Szudziałowo: Białą Ług do Nowinka, Grodzisk do Nowe Trzciano, Stare Trzciano i Klin do Talkowszczyna, Rowek do Jeziorek, Suchy Gród do Łaźnisko, Tołkacz do Kozłowy Ług. Od 28 lutego 1990 r. w gminie Kuźnica przeniesiono wieś Kowale II z sołectwa Kowale do sołectwa Kuźnica⁴⁰.

W skład sołectwa wchodziła przeważnie jedna miejscowość, od której sołectwo brało nazwę, ale bywało i więcej miejscowości. Aby je odnaleźć w podziałach administracyjnych zostaną podane jedynie te sołectwa, które składały się z więcej niż jedna miejscowości; według spisu z października 1987 r. Gmina Janów: Budno (wieś Cieśnisk Mały, kolonia Poddubno), Janów (Chorążycha), Kizielewyszczyna (kol. Kizielewyszczyna), Kumiałka (kol. Giełozicha), Nowy Janów (osada Czertaż), Ostryńka (część Podostryńka), Podłubianka (kol. Brzozowe Błoto, Kwasówka), Rudawka (cz. Podrudawka), Sosnowe Bagno (kol. Cimoszka), Trzcianka (kol.

³⁶ Dz. Urz. W R N 1973 nr 1 poz. 1.

³⁷ Dz. Ust. 1975 nr 16 poz. 91; 1975 nr 17 poz. 92.

³⁸ Dz. Ust. 1976 nr 23 poz. 142.

³⁹ Monitor Polski 1987 nr 9 poz. 87.

⁴⁰ Dz. Urz. Woj. Biał. 1990 nr 14 poz. 211.

Dąbrówka, Kładziewo, Podtrzcianka), Zielony Gaj (kol. Budzisk-Bagno, Budzisk-Strużka). Gmina K o r y c i n: Białystoczek (kol. Wysiółki), Łomy (kol. Zastocze), Mielniki (kol. Borek), Rudka (kol. Mielewyszczyna), Stok (kol. Czarłona), Zabrodzie (kol. Romaszkówka). Gmina K r y n k i: Białogorce (cz. Nowosiółki), Chłodne Włóki (kol. Seroczyńszczyzna), Ciumicze (w. Górka, os. Żylicze), Górany (kol. Podlipki, Studzianka), Krynki III (kol. Rachowik), Krynki IV (kol. Aleksandrówka), Kundzicze (os. Nietupskie, kol. Trejgle), Nietupa (kol. Słobódka). Nowa Grzybowszczyzna (Stara Grzybowszczyzna), Nowa Świdziałówka (cz. Planta, kol. Borsukowizna i Kłyszawka), Ozierany Małe (kol. Jamasza), Szaciły (kol. Podszaciły). Gmina K u ż n i c a: Bilwiny (kol. Palestyna), Chreptowce (kol. Chreptowce, Gładowszczyzna), Czepiele (przyst. Kryski, kol. Tołoczki Małe), Czuprynowo (kol. Ułeczki), Klimówka (w. Szymaki), Kruglany (kol. Kierkielewyszczyna, Łosośna Mała), Litwinki (cz. Adamowo, kol. Pawłowicze), Milenkowce (kol. Sterpejki, Zajzdra), Nowodziel (kol. Szalciny), Parczowce (kol. Tołoczki Wielkie), Wojnowce (kol. Awuls), Wołyńce (kol. Dubnica Kurpiowska), Wyzgi (kol. Kuścin). Gmina S i d r a: Bierniki (cz. Mikielewyszczyna, kol. Zelwa), Chwaszczewo (w. Majewo Kościelne, kol. Majewo), Holiki (kol. Klatka), Jałówka (os. Jałówka, kol. Jałówka-Kolonia, Stefanowo), Jurasze (kol. Gudebsk), Kniaziówka (kol. Szerbowo, Zacisze), Makowlany (os. Makowlany), Nowinka (cz. Podnowinka), Ogrodniki (cz. Antonowo, Kłopotki, kol. Andrzejewo, Kuratowszczyzna), Podsutki (cz. Hurynówka, kol. Kalinówka, Kalwińszczyzna), Pohorany (kol. Krzysztoforowo, Olchowniki), Sidra (kol. Dworzysk, Jakowła, Wandzin, Władysławowo), Zalesie (kol. Ludomirowo, Putnowce). Gmina S o k ó ł k a: Bogusze (kol. Boguszowski Wygion, Ściebielec, Zaścianki koło Bogusz), Gieniusze (kol. Maślanka, Wierzchłowce), Gliniszcz Wielkie (kol. Dąbrówka), Hało (kol. Halańskie Ogrodniki), Jałówka (kol. Podjałówka, Polanki), Janowszczyzna (kol. Lipowa Góra, Podjanowszczyzna), Kantorówka (kol. Podkantorówka), Kraśniany (kol. Wroczyńszczyzna), Kundzicze (kol. Kuryły, Tartak), Kurowszczyzna (kol. Zaścianki koło Kurowszczyzny), Lebieżin (cz. Sakowo, kol. Starzynka), Lipina (cz. Podlipina, kol. Ostrówek, Pogibło), Miejskie Nowiny (kol. Nowinka), Orłowicze (cz. Buchwałowo, kol. Tatarszczyzna), Słojniki (kol. Stodolne), Stara Moczalnia (cz. Nowa Moczalnia), Stara Rozedranka (kol. Gnidzin), Stary Szor (kol. Wilcza Jama), Straż (kol. Straż), Szyndziel (cz. Kozłowy Ług, kol. Gilbowszczyzna), Wierzchjedlina (kol. Mickowa Hać, Pałwowszczyzna, Zameczysk), Zadworzany (kol. Karcze, Kundzin, Kundzin Kościelny), Żuki (w. Sierbowce). Gmina S z u d z i a ł o w o: Babiki (kol. Zubowszczyzna), Chmielowszczyzna (kol. Chmielowszczyzna, przyst. Knyszewicze Małe), Horczaki Górne (w. Horczaki Dolne), Jeziorek (w. Rowek), Kozłowy Ług (kol. Tołkacze), Lipowy Most (leśn. Iwniki), Łaźnisko (cz. Podłaźnisko, kol. Suchy Hrud), Nowe Trzciano (kol. Grodzisko), Nowinka (Biały Ług), Nowy Ostrów (cz. Podświdziałówka), Pierożki (kol. Aleksandrówka), Poczopek (kol. Markowy Wygon), Słójka (kol. Dziewiczy Ług, Hały Ług), Suchenicze (kol. Samogród), Szczęsnowicze (kol. Pisarzowce), Talkowszczyzna (kol. Klin, Pierekal, w. Stare Trzciano, gaj. Klin), Wierzchlesie (cz.

Nowosiółki, kol. Brzozowy Hrud, Litwinowy Ług), Zubrzyca Mała (kol. Miszkieeniki Małe)⁴¹.

W okresie międzywojennym i zaraz po wojnie wiejskie gminne rady narodowe mieściły się w miastach: gmina Dąbrowa w mieście Dąbrowa, gmina Nowy Dwór w mieście Nowy Dwór, gmina Sokółka w mieście Sokółka, gmina Suchowola w mieście Suchowola; ale też w innych miejscowościach: gmina Odelsk w Babikach a po wojnie gmina Babiki w Miszkienikach Wielkich. Gromady utworzone w 1954 r. i gminy powstałe w 1973 r. w zasadzie znajdowały się w miejscowościach, od których brały nazwę⁴².

POWIAT DĄBROWSKI

Jak wspomniano, po trzecim rozbiórce kraju utworzono powiat dąbrowski w skład którego weszła część powiatu grodzieńskiego od Janowa i Sokółki do Augustowa i Grodna⁴³. W 1807 r. znaczną część powiatu dąbrowskiego włączono do Cesarstwa Rosyjskiego a tereny między rzekami Biebrzą i Łosośną do Księstwa Warszawskiego; miasteczko Dąbrowa pozostało w Cesarstwie. W obwodzie białostockim utworzono powiat sokółski, zaś w departamencie łomżyńskim zachowano nazwę „powiat dąbrowski” z siedzibą urzędów w Augustowie⁴⁴. W 1815 r. z obszaru departamentu łomżyńskiego powstało województwo augustowskie. W obrębie województw utworzono nową jednostkę administracyjną pod nazwą obwodu, m. in. obwód augustowski złożony z powiatów biebrzańskiego i dąbrowskiego. W 1837 r. województwa przemienowano na gubernie, w 1842 r. obwody na powiat a powiaty na okręgi⁴⁵. W 1866 r. zwiększono liczbę guberni, wówczas powstał powiat augustowski będący w guberni suwalskiej⁴⁶. Powiat o nazwie dąbrowski odrodził się dopiero 1 stycznia 1956 r. W jego skład weszły obszary z powiatów sokólskiego i augustowskiego. Z pierwszego włączono gromady: Dąbrowa, Butrymowce, Dubaśno, Horodniana, Kamienna Stara, Kiersnówka, Nierośno, Nowy Dwór, Ostrowie, Pokośna, Reszkowce, Różanystok, Suchodolina i Zwierzyniec Wielki; z powiatu augustowskiego gromady: Bartniki, Jastrzębna,

⁴¹ Podział administracyjny województwa białostockiego, Białystok październik 1987, s. 31 n.

⁴² Biał. Dz. Wojew. 1933 nr 5 poz. 42; 1933 nr 12 poz. 55; 1934 nr 16 poz. 70; 1935 nr 4 poz. 27; 1935 nr 19 poz. 81; 1937 nr 8 poz. 47; 1937 nr 23 poz. 135; 1938 nr 5 poz. 48; 1937 nr 19 poz. 144. Dz. Urz. W R N 1951 nr 3 poz. 20; 1952 nr 4 poz. 24; 1953 nr 7 poz. 26; 1955 nr 3 poz. 73; 1956 nr 1 poz. 4; 1959 nr 1 poz. 1; 1959 nr 9 poz. 60; 1961 nr 13 poz. 203; 1964 nr 18 poz. 175; 1965 nr 16 poz. 195; 1967 nr 2 poz. 18; 1990 nr 18 poz. 241. Podział administracyjny PRL, Warszawa 1969, s. 12.

⁴³ J. Wąsicki, Ziemie, s. 183.

⁴⁴ R. Żurkova, Z dziejów, s. 316.

⁴⁵ W. Trzebiński, Podziały, s. 1, 18, 34, 53.

⁴⁶ Dziennik Praw, t. 66, s. 301.

Kurianka, Lipsk i Rygałówka. Wkrótce jednak, z mocą od 1 stycznia 1956 r. gromadę Jastrzębna przywrócono do powiatu augustowskiego⁴⁷.

1. Podział powiatu na gromady

Jak podano wyżej, w 1954 r. z dotychczasowych gromad (sołectw) utworzono nowe większe gromady. Znamy już skład nowych gromad przyłączonych z powiatu sokólskiego. W powiecie augustowskim w gromadzie Bartniki były stare gromady: Bartniki, Bohatery Leśne Nowe, Bohatery Leśne Stare, Kopczany, Lubinowo, Starożyńce i Wołkusz; w gromadzie Kurianka: Dulkowszczyzna, Kurianka, Rogożyn Nowy i Rogożyn Stary; w gromadzie Lipsk: Jałowo, Jasionowo, Krasne, Lipsk, Nowy Lipsk, Podwołkuszne, Rogożynek, Skieblewo, Wyżarne i Żabickie; w gromadzie Rygałówka: Chorózwce, Dolinczany, Jaczniki, Lichosielce, Lipszczany, Rakowicze, Rygałówk i Siółko. W latach następnych zachodziły zmiany w związku z sytuacją w kraju. Od 31 grudnia 1959 r. zniesiono cztery gromady: 1. Horodnianka włączając jej obszar do gromady Kiersnówka. 2. Butrymowce włączając jej obszar do gromady Nowy Dwór. 3. Kurianka włączając jej obszar do gromady Lipsk. 4. Reszkowce włączając jej obszar do gromady Nierośno. Od 31 grudnia 1961 r. zniesiono gromadę Pokośna włączając wsie Laudańszczyzna, Leszczny, Okopy i Pokośna oraz kolonię Gajewo do gromady Suchowola, wsie Bagny i Wroczyńszczyzna do gromady Suchodolina. Od 31 grudnia 1964 r. przeniesiono z gromady Różanystok do gromady Dąbrowa Białostocka część gruntów wsi Stock o pow. 10,87 ha, część gruntów stanowiących tereny komunikacyjne wsi Stock o pow. 1,37 ha, część gruntów kolejowych o pow. 12,43 ha stanowiących tereny stacji kolejowej Dąbrowa Białostocka⁴⁸. Są niejasności do gromady Suchowola. W 1950 r. zniesiono miasto Suchowola tworząc gromadę o tej nazwie. W 1954 r. w skład nowej gromady Suchowola weszła jedynie dotychczasowa gromada Suchowola. Po utworzeniu powiatu dąbrowskiego gromada Suchowola pozostała w powiecie sokólskim, była tam przynajmniej do końca 1959 r. W dwa lata potem spotyka się ją w powiecie dąbrowskim; daty przeniesienia autor nie ustalił⁴⁹.

Od 10 marca 1961 r. nazwę Dąbrowa zmieniono na Dąbrowa Białostocka, od 11 grudnia 1965 r. nazwę Tonia na Tonie oraz nazwę Wola Mędrzechowska na Wólka Mędrzechowska⁵⁰. Od 1 stycznia 1965 r. utworzono miasto Dąbrowa Białostocka z obszaru gromady Dąbrowa Białostocka⁵¹. Od 1 stycznia 1961 r. siedzibę GRN Ostrowie przeniesiono ze wsi Ostrowie do Dąbrowy Białostockiej i ustalono nazwę gromady na Dąbrowa Białostocka⁵². Od 1 stycznia 1969 r. przeniesiono z miasta

⁴⁷ Dz. Ust. 1955 nr 44 poz. 290; 1956 nr 23 poz. 106.

⁴⁸ Dz. Urz. W R N 1959 nr 9 poz. 58; 1961 nr 13 poz. 194; 1964 nr 15 poz. 120.

⁴⁹ Dz. Ust. 1950 nr 51 poz. 472. Dz. Urz. W R N 1959 nr 9 poz. 57, 58.

⁵⁰ Monitor Polski 1961 nr 22 poz. 106; 1965 nr 67 poz. 382.

⁵¹ Dz. Ust. 1964 nr 42 poz. 286.

⁵² Dz. Urz. W R N 1968 nr 8 poz. 65.

Dąbrowa Białostocka do gromady Dąbrowa Białostocka wsie Jasionówka, Kirejewszczyzna i Małyszówka oraz kolonię Jasionówka. Z tą samą datą przeniesiono z gromady Jatwież Duża w powiecie monieckim do gromady Suchowola wsie Jatwież Duża, Jatwież Mała i Karpowicze⁵³. Od 1 stycznia 1972 r. zniesiono dwie gromady: 1. Dubaśno włączając jej obszar do gromady Nowy Dwór. 2. Stara Kamienna włączając jej obszar do gromady Dąbrowa Białostocka. Z tą samą datą z gromady Nowy Dwór przeniesiono do gromady Zalesie w powiecie sokólskim część gruntów Państwowego Funduszu Ziemi o pow. 225,54 ha oraz część gruntów Nadl. Kumiałka o pow. 36,28 ha⁵⁴. Od 1 stycznia 1973 r. przeniesiono z powiatu dąbrowskiego do powiatu sokólskiego obszary wsi Kizielewshczyzna i Skindzierz. Z tą samą datą do miasta Dąbrowa Białostocka włączono obszar wsi Jasionówka i Małyszówka o łącznej pow. 1373 ha, i opisano szczegółowo obszar miasta⁵⁵.

2. Czas funkcjonowania samych gmin

Od 1 stycznia 1973 r. w powiecie dąbrowskim ustanowiono następujące gminy obejmujące jedną lub więcej miejscowości.

1. Gmina Dą b r o w a B i a ł o s t o c k a z obszarami sołectw: Bagny, Bity Kamień, Brzozowo, Grabowo, Grodziszczny, Grzebienie, Hamulka, Harasimowicze, Jaczno, Jałówka, Kirejewszczyzna, Kropiwno, Krugło, Kuderewszczyzna, Lewki, Łozowo, Małowista, Miedzianowo, Mościcha, Nierośno, Nowa Kamienna, Nowa Wieś, Nowinka, Olsza, Osmołowszczyzna, Ostrowie, Pięciowłoki, Podbagny, Reszkowce, Różanystok, Sadek, Sadowo, Sławno, Stara Kamienna, Stock, Suchodolina, Szuszałewo, Trzyrzeczki, Wesołowo, Wiązówka, Wroczyńszczyzna, Zwierzyniec Mały, Zwierzyniec Wielki.

2. Gmina L i p s k: Bartniki, Dolinczany, Dulkowszczyzna, Jaczniki, Jałowo, Jasionowo, Kopczany, Krasne, Kurianka, Lichosielce, Lipsk, Lipszczany, Lubinowo, Nowe Leśne Bohatery, Nowy Rogożyn, Podwołkuszne, Rogożynek, Rygałówka, Siółko, Skieblewo, Stare Leśne Bohatery, Starożyńce, Stary Rogożyn, Wołkusz, Wyżarne, Żabickie.

3. Gmina N o w y D w ó r: Bieniowce, Butrymowce, Chilmony, Chorużowce, Chworościany, Dubaśno, Jaginty, Koniuszki, Kudrawka, Nowy Dwór, Plebanowce, Ponarlica, Rogacze kol., Sieruciowce, Synkowce.

4. Gmina S u c h o w o ł a: Bachmackie kol., Brukowo, Ciemne, Chlewisk Dolny, Chlewisk Górny, Chmielniki, Chmielówka, Czerwonka, Domuraty, Dryga, Dubasiewskie kolonie, Dubasiewszczyzna, Głębozczyzna, Grodzisk, Grymiaczki, Hołodolina, Horodniana, Jatwież Duża, Jatwież Mała, Karpowicze, Kiersnówka, Kol. Połomin, Kopciówka, Krzywa, Laudeńszczyzna, Leśniki, Leszczany, Morgi, Nowa Chodorówka, Nowe Stojło, Okopy, Olszanka, Ostrówek, Piątak, Podgrodzisk,

⁵³ Dz. Ust. 1968 nr 18 poz. 111, 117.

⁵⁴ Dz. Urz. W R N 1971 nr 18 poz. 232. Dz. Ust. 1971 nr 32 poz. 291.

⁵⁵ Dz. Ust. 1972 nr 50 poz. 324, 327. Dz. Urz. W R N 1973 nr 7 poz. 60.

Podhorodniana, Podostrówek, Pokośno, Połomin, Poświętna, Rutkowszczyzna, Stara Chodorówka, Sucha Góra, Suchowola, Trzyrzecze, Wólka, Zgierszczańskie kol.⁵⁶.

Od 1 czerwca 1975 r. gminy Dąbrowa Białostocka, Nowy Dwór i Suchowola pozostały w województwie białostockim, gminę Lipsk włączono do województwa suwalskiego⁵⁷. Owe cztery gminy pozostały do końca omawianego okresu, ale zaszły w nich drobne zmiany, m. in. od 1 stycznia 1986 r. z gminy Sztabin przyłączono do gminy Lipsk część obszaru wsi Krasne o pow. 653,39 ha, stanowiącą enklawę leśną. Z dniem 2 lipca 1986 r. wojewoda suwalski szczegółowo określił granice gminy Lipsk po wyłączeniu z gminy Sztabin części gruntów wsi Krasne, Skieblewo, Jaczniki i Kopczany o pow. 340,71 ha. stanowiących enklawę śródleśną oraz część gruntów oznaczonych na mapie Nadl. Augustów (byłe Nadl. Balinka) numerami oddziałów leśnych 334-344 o pow. 312,68 ha⁵⁸. Od 28 lutego 1989 r. w gminie Dąbrowa Białostocka z sołectwa Harasimowicze utworzono dwa sołectwa: Harasimowicze i Harasimowicze kolonia⁵⁹. Innych zmian w oficjalnych drukach nie podawano, nie można przeto ustalić dokładnych dat. Stan z października 1987 r. dla województwa białostockiego zawiera wykaz miejscowości tego województwa a stan z października 1989 r. zawiera podobny wykaz dla województwa suwalskiego. Na przestrzeni lat 1973-1987 i 1973-1989 zmieniła się liczba sołectw, mianowicie: w gminie Dąbrowa Białostocka sołectwo Różanystok włączono do sołectwa Grodziszczny; powstały nowe sołectwa: Brzozowo Kolonia, Jasionówka, Jasionówka Kolonia, Małyszówka Kolonia, Ostrowo Kolonia i Stara Kamienna Kolonia; w gminie Lipsk utworzono sołectwo Nowy Lipsk; w gminie Nowy Dwór utworzono sołectwa: Bieniowce Kolonia, Grzebień Kolonia, Koniuszki, Nowy Dwór I, Nowy Dwór II (oba z Nowy Dwór); w gminie Suchowola: sołectwo Chlewisk Górny włączono do Chlewisk Dolny, Poświętna do Krzywa, sołectwo Suchowola podzielono na Suchowola Białostocka i Suchowola Fabryczna, powstało sołectwo Dryga kolonia.

W skład sołectwa wchodziła przeważnie jedna miejscowość, niekiedy więcej. Aby je odszukać w podziałach administracyjnych zostaną podane jedynie te sołectwa, które składały się z więcej miejscowości; stan z 1987 r. w województwie białostockim i z 1989 r. w województwie suwalskim. Gmina Dą b r o w a Białostocka: Jasionówka (część miasta Dąbrowa Białostocka), Jasionówka Kolonia (cz. miasta), Kuderewszczyzna (kol. Brzozowy Borek), Małyszówka (część miasta), Małyszówka Kolonia (część miasta), Nowa Kamienna (osada Nowa Kamienna), Olsza (cz. Chorodówki, Nowa Olszynka, Olszynka), Sadek (cz. Szatrycha), Sławno (kol. Kaszuba, Prohalino, gaj. Pogorzałe), Stara Kamienna (cz. Bogudzięki, kol. Zujkowszczyzna), Zwierzyniec Mały (Czarnorzeczka). Gmina L i p s k: Siółko (kol. Lipsk Murowany), Wołkusz (przys. Sołojewszczyzna). Gmin N o w y D w ó r: Grzebień Kolonia (kol. Talki),

⁵⁶ Dz. Urz. W R N 1973 nr 1 poz. 1.

⁵⁷ Dz. Ust. 1975 nr 17 poz. 92. Dz. Urz. W R N w Suwałkach 1976 nr 7 poz. 36.

⁵⁸ Dz. Urz. Woj. Suw. 1986 nr 12 poz. 89.

⁵⁹ Biał. Dz. Wojew. 1989 nr 3 poz. 26. Monitor Polski 1986 nr 14 poz. 98.

Koniuszki (cz. Holaki, Lojstry, Mała Bobra, Nowosiółki, Sopoćkowce), Kudrawka (kol. Leśnica), Nowy Dwór II (kol. Chwojnowszczyzna), Sieruciowce (Bobra Wielka). Gmina Suchowola: Chlewisk Dolny (Chlewisk Górny), Ciemne (kol. Żakle), Jatwież Wielka (cz. Kulawy, Naddawki, Pod Rzeką, Sztuka, Szuszek, Za Wsią), Karpowice (cz. Czworanki, Karpiniec, kol. Karpowskie), Krzywa (Poświętne), Laudańszczyzna (kol. Gajewo), Nowa Chodorówka (cz. Żuchowo), Piątak (kol. Tablewo), Rutkowszczyzna (kol. Dwugły), Suchowola Fabryczna (kol. Podgaje). W gminie Lipsk od 1 października 1983 r. utworzono miasto Lipsk o pow. 498 ha⁶⁰. Po wyłączeniu z osady Lipsk obszaru Kolonia Lipsk i Nowy Lipsk szczegółowo określono granice miasta Lipska⁶¹.

⁶⁰ Dz. Ust. 1983 nr 51 poz. 229.

⁶¹ Dz. Urz. Woj. Suw. 1983 nr 10 poz. 45.

Powierzchnia i ludność powiatów sokólskiego i dąbrowskiego w 1990 r.

Miasta	Powierzchnia		Ludność		Jedn. urban. i sołectwa
	ha	km kw.	ogółem	na 1 km	
Dąbrowa Biał.	2264	23	6189	273	-
Lipsk	498	5	2294	462	-
Sokółka	925	9	19059	2060	2
Gminy					
Dąbrowa Biał.	24131	241	7605	32	45
Janów	20784	208	5058	24	34
Korycin	11732	117	3752	32	32
Krynki	16591	166	4080	25	27
Kuźnica	13341	133	5181	39	30
Lipsk	17945	179	3881	22	28
Nowy Dwór	12088	121	3521	29	19
Sidra	17396	174	4580	26	29
Sokółka	30437	304	8699	29	52
Suchowola	25589	256	8082	32	48
Szudziałowo	30164	302	4461	15	34

Powierzchnia jest według stanu z 1 stycznia 1900 r., liczba ludności według stanu z 31 grudnia 1989 r., liczba jednostek urbanistycznych w miastach i sołectwach w gminach z 1988 r.⁶²

WZNOWIENIE POWIATÓW

Dnia 24 lipca 1998 r. wyszła ustawa o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, która weszła w życie 1 stycznia 1999 r. Jednostkami zasadniczego terytorialnego podziału administracyjnego były gminy, powiaty i województwa. Wśród szesnastu powstałych województw było województwo

⁶² Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym oraz zmiany podziału administracyjnego, GUS, Warszawa 1990, s. 50 n.

białostockie, a w nim powiat sokólski, powstały z połączenia obszarów powiatów dąbrowskiego i sokólskiego. W powiecie sokólskim były gminy: Dąbrowa Białostocka, Janów, Korycin, Krynki, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra, Sokółka, Suchowola i Szudziałowo⁶³.

ZAKOŃCZENIE

W 1919 r. powiat sokólski obejmował 5 gmin miejskich, 12 gmin wiejskich, 602 miejscowości. W 1933 r. wprowadzono podział gmin wiejskich na gromady (sołectwa), tych w powiecie sokólskim było 352. W 1954 r. w miejsce dotychczasowych gmin i gromad utworzono 61 nowych gromad. W 1956 r. powstał powiat dąbrowski, do którego z powiatu sokólskiego odeszło 1 miasto i 14 nowych gromad oraz 4 gromady z powiatu augustowskiego. W 1973 r. powołano gminy rezygnując z podziału na powiaty. W powiecie sokólskim było wówczas 8 gmi i 265 sołectw, w powiecie dąbrowskim 4 gminy i 132 sołectwa. W 1975 r. jedna gmina byłego powiatu dąbrowskiego odeszła do województwa suwalskiego, inne gminy w obu omawianych powiatach pozostały w województwie białostockim. W 1990 r. w dawnym powiecie sokólskim było 1 miasto, 7 gmin wiejskich i 238 sołectw, w dawnym powiecie dąbrowskim 2 miasta, 4 gminy wiejskie i 140 sołectw. W 1998 r. połączono terytorium obu powiatów, tworząc z ich obszarów jeden powiat sokólski.

Na przestrzeni omawianych lat w kraju kilkakrotnie zmieniano podziały administracyjne oraz znacznie częściej w ramach poszczególnych powiatów, gmin i gromad. Podziały te dotyczyły podstawowych jednostek administracyjnych - poszczególnych wsi i miast. Inaczej działało się do połowy XIX wieku, kiedy powiaty dzieliły się na parafie, które w swoich granicach były nader stabilne, a wszelkie zmiany dokonywały się tylko na wyższych szczeblach administracji państwowej.

⁶³ Dz. Ust. 1998 nr 96 poz. 603; 1998 nr 103 poz. 652.